

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

červen 2010

Petra Eliášová

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Petra Eliášová

**Mezinárodní civilní procesní právo v Evropské unii – vybrané
otázky se zaměřením na soudní příslušnost dle Nařízení Rady
ES č. 44/2001, Brusel I**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc., DSc.

Katedra: katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 10. června 2010

Prohlášení:

„Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně za použití zdrojů literatury v ní uvedených.“

V Praze, dne 14. června 2010

Petra Eliášová

Poděkování:

Děkuji vedoucí mé diplomové práce, Prof. JUDr. Monice Pauknerové, CSc., Dsc.
za odborné vedení, ochotu, pomoc a konzultace při jejím zpracování a tvorbě.

Petra Eliášová

OBSAH

1. ÚVOD	6
2. VYMEZENÍ NĚKTERÝCH POJMŮ A HISTORIE	8
2.1. Pojem mezinárodní civilní procesní právo.....	8
2.2. Stručný vývoj mezinárodního civilního procesního práva v Evropské unii.....	9
2.3. Prameny mezinárodního civilního procesního práva v České republice.....	11
2.4. Bruselská a Luganská úmluva	12
2.5. Vymezení pojmu příslušnost/pravomoc.....	14
3. NAŘÍZENÍ BRUSEL I	16
3.1. Obecná charakteristika a struktura.....	16
3.2. Revize Nařízení Brusel I a očekávaný vývoj	17
3.3. Vztah Nařízení Brusel I k ostatním nástrojům.....	18
3.4. Působnost Nařízení Brusel I.....	19
3.4.1. Mezinárodní prvek.....	19
3.4.2. Časová působnost.....	20
3.4.3. Věcná působnost.....	21
3.4.4. Místní působnost.....	23
3.4.5. Personální působnost.....	24
4. SOUDNÍ PŘÍSLUŠNOST DLE NAŘÍZENÍ BRUSEL I	26
4.1. Základní příslušnost.....	26
4.2. Speciální příslušnost ve věcech pojištění, ve věcech spotřebitelských smluv a příslušnost pro individuální pracovní smlouvy.....	28
4.3. Výlučná příslušnost.....	29
4.4. Prorogace příslušnosti.....	31
4.4.1. Dohodnutá příslušnost.....	31
4.4.2. Podřízení se zahájenému řízení.....	32
5. ZVLÁŠTNÍ (ALTERNATIVNÍ) PŘÍSLUŠNOST	35
5.1. Obecné vymezení zvláštní příslušnosti (forum shopping).....	35
5.2. Pravidla pro určení příslušnosti dle článku 5 Nařízení Brusel I – alternativní příslušnost I	36
5.2.1. Příslušnost ve sporech ze smluv.....	37

5.2.2. Příslušnost ve věcech výživného.....	45
5.2.3. Příslušnost ve věcech týkajících se deliktů nebo kvazideliktů odpovědnosti....	47
5.2.4. Příslušnost v adhezních řízeních.....	51
5.2.5. Příslušnost ve sporech z provozování pobočky, zastoupení nebo jiné provozovny.....	51
5.2.6. Příslušnost v trustových záležitostech a příslušnost ve sporech o zaplacení odměny za pomoc nebo záchranu nákladu nebo zboží.....	54
5.3. Pravidla pro určení příslušnosti dle článků 6 a 7 Nařízení Brusel I – alternativní příslušnosti II.....	55
5.3.1. Příslušnost ve věcech, kdy je žalováno více osob společně.....	55
5.3.2. Příslušnost u žalob o záruku nebo u intervenčních žalob.....	57
5.3.3. Příslušnost u vzájemné žaloby.....	58
5.3.4. Příslušnost ve sporech ze smluv spojených s nemovitostmi.....	59
5.3.5. Příslušnost ve věcech omezení odpovědnosti za používání či provoz lodí.....	60
6. PRAKTICKÝ PŘÍKLAD.....	61
7. ZÁVĚR.....	65
8. SEZNAM LITERATURY.....	67
9. RESUMÉ (SUMMARY)	72

1. ÚVOD

Evropská integrace a s ní spojené vytváření prostoru svobody, bezpečnosti a práva, ve kterém je zajištěn volný pohyb osob, velmi často vede k tomu, že se v obchodních i občanských vztazích v rámci Evropské unie a ve sporech z nich vyplývajících vyskytuje mezinárodní prvek. Z toho důvodu dochází v Evropské unii mimo jiné k přijímání nejrůznějších nástrojů v oblasti soudní spolupráce v civilních věcech, jejichž účelem je sjednotit právní úpravu jednotlivých členských států, neboť rozdíly ve vnitrostátních úpravách v této oblasti ztěžují řádné fungování vnitřního trhu.

Jednou z prvních oblastí soudní spolupráce, v níž došlo ke sjednocení pravidel pro všechny členské státy, byla příslušnost soudů v občanských a obchodních věcech, která je v současné době upravena Nařízením Rady ES č. 44/2001, ze dne 22.12.2000, o soudní příslušnosti a uznání a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních, tzv. Nařízením Brusel I, a která je i ústředním tématem této práce.

Hlavním důvodem, proč jsem se rozhodla zaměřit právě na soudní příslušnost dle Nařízení Brusel I, je skutečnost, že dle mého názoru je znalost této problematiky velmi důležitá pro budoucí praxi každého právníka, zejména po vstupu České republiky do Evropské unie, neboť od této chvíle jsou také české soudy povinny aplikovat Nařízení Brusel I v případech jím předvídaných. Domnívám se, že z praktického hlediska je nezbytné vědět, u kterého soudu může např. česká společnost podat žalobu, pokud obchoduje se společností se sídlem v jiném členském státě a tato společnost nesplní svoji povinnost vyplývající ze smlouvy, či u kterého soudu může česká společnost či osoba s bydlištěm na území České republiky žádat náhradu škody, pokud jí byla způsobena protiprávním jednáním subjektu z jiného členského státu.

Cílem mé práce je jednak obecně vymezit jednotlivá pravidla pro určení příslušnosti soudů a jejich vzájemný vztah tak, aby bylo zřejmé, za jakých podmínek a v kterém státě může být osoba s bydlištěm na území některého členského státu (ve výjimečném případech i jiná osoba) žalována, resp. kde a za jakých podmínek může žalobce takovou osobu žalovat, a jednak u vybraných pravidel pro určení zvláštní příslušnosti soudů,

zejména na podkladě judikatury Evropského soudního dvora, podrobně vymezit jejich základní pojmy a dále stanovit, za jakých podmínek a na základě jakých kritérií se tato pravidla aplikují.

V úvodní části práce nejprve vymezím některé základní pojmy, vývoj mezinárodního civilního procesního práva v Evropské unii a jeho prameny v České republice a z důvodu návaznosti Nařízení Brusel I na Bruselskou a Luganskou úmluvu se krátce zmíním i o těchto významných Úmluvách. V nejdůležitější části se po vymezení působnosti Nařízení Brusel I a jeho vztahu k ostatním právním předpisům zaměřím na pravidla soudní příslušnosti dle Nařízení Brusel I, konkrétně na jejich systém, uspořádání a vzájemnou souvislost. Vzhledem k omezenému rozsahu této práce se budu podrobněji zabývat pouze pravidly zvláštní příslušnosti dle článků 5, 6 a 7 a to zejména ustanoveními, která se týkají příslušnosti ve sporech ze smluv, příslušnosti ve věcech týkajících se deliktů a kvazideliktů odpovědnosti a příslušnosti ve věcech, kdy je žalováno více osob společně, neboť ta jsou dle mého názoru pro praxi nejdůležitější a nejčastěji používaná. V závěrečné části diplomové práce se pokusím aplikovat uvedená pravidla soudní příslušnosti na jednoduchý praktický příklad.

2. VYMEZENÍ NĚKTERÝCH POJMŮ A HISTORIE

2.1. Pojem mezinárodní civilní procesní právo

Mezinárodní civilní procesní právo je součástí mezinárodního práva soukromého, kterým se označuje soubor zvláštních právních norem, které jsou určeny výlučně pro úpravu soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem, zejména tedy vztahů práva občanského, obchodního, rodinného a pracovního.¹ Mezinárodní prvek v těchto soukromoprávních vztazích je dán např. tehdy, jestliže jeden ze subjektů vztahu je cizinec nebo má v zahraničí své bydliště či sídlo, nachází-li se v cizím státě místo plnění ze smlouvy či došlo-li v zahraničí ke vzniku škody.²

Mezinárodní civilní procesní právo upravuje především dva základní druhy otázek, a to pravomoc, resp. mezinárodní příslušnost³ soudů určitého státu, a uznání a výkon cizích soudních rozhodnutí v civilních věcech. K dalším okruhům mezinárodního civilního procesního práva patří právní postavení cizinců v řízení, zjišťování cizího práva a právní pomoc ve styku s cizinou.⁴

V evropském právu se dále můžeme setkat s pojmem „evropské mezinárodní právo soukromé“, kterým se rozumí odvětví práva, které v rámci Evropské unie upravuje soukromoprávní vztahy s mezinárodním prvkem, včetně vztahů procesních, a označuje se jím souhrn právních předpisů evropského práva upravujících tyto soukromoprávní vztahy včetně mezinárodních smluv uzavíraných členskými státy mezi sebou v této oblasti.⁵ Do evropského mezinárodního práva soukromého se někdy zahrnují také předpisy členských států, které transponují ustanovení směrnic z této oblasti do svého právního řádu.⁶

---

¹ Kučera, Z.: Mezinárodní právo soukromé. 7. vydání, Doplněk, Brno-Plzeň 2009, s. 22.

² Pauknerová, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé. C.H.BECK, Praha 2008, s. 4.

³ K pojmům pravomoc a příslušnost viz kapitola 2.5.

⁴ Pauknerová, M.: Mezinárodní civilní procesní právo po vstupu České republiky do EU – vybrané otázky. Právní rozhledy č. 9, 2004, s. 333.

⁵ Rozehnalová, Týč, Novotná: Evropské mezinárodní právo soukromé. Masarykova Univerzita, Brno 1998, s. 26.

⁶ Kučera, Z.: Mezinárodní právo soukromé. 7. vydání, Doplněk, Brno-Plzeň 2009, s. 54.

2.2. Stručný vývoj mezinárodního civilního procesního práva v Evropské unii

Právním základem mezinárodního civilního procesního práva v Evropské unii (EU) byl článek 220 Smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství z r. 1957, pozdější článek 293, který zavedl tzv. pátou základní svobodu, a to volný pohyb soudních rozhodnutí a rozhodčích nálezů vydaných v jednom členském státě tak, aby mohly být za zjednodušených formalit uznávány a vykonány v kterémkoli dalším členském státě.⁷ Tento článek umožňoval členským státům uzavírat mezi sebou mezinárodní smlouvy k uskutečňování cílů Evropského společenství (ES), označované jako komunitární úmluvy. Nejvýznamnější takovou úmluvou je Bruselská úmluva o příslušnosti a uznání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech z roku 1968, tzv. Bruselská úmluva.

První změnu v oblasti mezinárodního civilního procesního práva v EU přinesla Smlouva o Evropské Unii z roku 1992, označovaná také jako Maastrichtská smlouva, která vstoupila v platnost v roce 1993 a která novelizovala Smlouvu o založení Evropského hospodářského společenství, přičemž pozměnila její název na Smlouvu o založení Evropských společenství (SES). Tato smlouva vytvořila EU složenou ze tří pilířů: první pilíř tvořila Evropská společenství, druhý pilíř představoval společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a třetí pilíř zahrnoval spolupráci v oblasti justice (civilní a trestní) a vnitřních věcí. Právě v rámci třetího pilíře zavedla Maastrichtská smlouva nově i ustanovení o soudní spolupráci v občanských věcech.

Na základě tohoto a dalších ustanovení Maastrichtské smlouvy sice získala Rada EU pravomoc zaujímat jednomyslně společné postoje a přijímat společné postupy k dosahování cílů EU, v oblasti soukromoprávní to však znamenalo pouze přijetí několika dalších komunitárních úmluv, které pouze doplňovaly smluvní úpravu přijatou dříve.⁸

---

⁷ Pauknerová, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé. C.H.BECK, Praha 2008, s. 20 a n.

⁸ Rozehnalová, Týč: Evropský justiční prostor (v civilních otázkách). Masarykova univerzita, Brno 2005, s. 12.

Amsterodamská smlouva z r. 1997, která vstoupila v platnost v roce 1999, taktéž novelizovala a přečíslovala SES a Smlouvu o EU a nově též vytvořila prostor svobody, bezpečnosti a práva, na základě čehož se oblast justiční spolupráce v civilních věcech a s tím i oblast mezinárodního civilního procesního práva stala součástí prvního, komunitárního pilíře EU. V důsledku této novelizace získaly orgány ES pravomoc vydávat akty sekundárního práva, tzv. opatření, a utvářet tak jednotnou právní úpravu v oblasti soudní spolupráce v občanských věcech.⁹

Pro oblast mezinárodního civilního procesního práva bylo nejvýznamnější nové znění článku 65 SES, současného článku 81 Smlouvy o fungování Evropské Unie (viz níže), které upravovalo možnost orgánů EU, pokud to bylo nutné k náležitému fungování vnitřního trhu, rozvíjet justiční spolupráci v občanských věcech s mezinárodním prvkem, a to konkrétně formou opatření. Na základě tohoto článku byla vydána řada předpisů sekundárního práva EU, zejména nařízeních, která lze považovat za nejvýznamnější a nejefektivnější nástroj sjednocování práva EU, neboť jsou oproti směrnicím, které je třeba do národního práva implementovat, bezprostředně použitelná a jsou aplikovatelná aniž by bylo zapotřebí jakékoli transformace do vnitrostátního práva.¹⁰

Poslední významnou změnu přinesla Lisabonská smlouva z roku 2007, která vstoupila v platnost dne 1.12.2009. Lisabonská smlouva zrušila strukturu tří pilířů EU a novelizovala Smlouvu o EU a SES, kterou nově označuje jako Smlouvu o fungování Evropské unie (SFEU). V odvětví mezinárodního civilního procesního práva je nejdůležitější hlava V. SFEU - prostor svobody, bezpečnosti a práva, konkrétně kapitola 3. s názvem „justiční spolupráce v občanských věcech“ a její článek 81 (bývalý článek 65 SES).¹¹ Na základě tohoto článku zůstává zachována možnost přijímání opatření, která mají za cíl zajistit např. vzájemné uznávání a výkon rozhodnutí, přeshraniční doručování písemností, slučitelnost kolizních norem a pravidel pro určení příslušnosti. Tato opatření, s výjimkou opatření týkajících se rodinného práva, přijímají Evropský

---

⁹ Héline v. Lith: *International Jurisdiction and commercial litigation*. T.M.C.Asser Press, The Hague 2009, s. 31.

¹⁰ Pauknerová, M.: *Mezinárodní civilní procesní právo po vstupu České republiky do EU – vybrané otázky*. Právní rozhledy č. 9, 2004, s. 333.

¹¹ Viz Lisabonská smlouva dostupná na http://europa.eu/lisbon_treaty/index_cs.htm.

parlament a Rada řádným legislativním postupem. Ze srovnání nového znění tohoto článku s jeho původním zněním vyplývá, že již neuvádí jako podmínku pro sblížení právních předpisů členských států „nezbytnost řádného fungování vnitřního trhu“, avšak stanoví, že opatření pro sblížení právních předpisů členských států jsou přijímána „zejména pokud je to nezbytné k řádnému fungování vnitřního trhu“.

Přestože tato formulace byla považována jako možný základ i pro sblížení dalších oblastí soukromého práva, včetně práva hmotného, v současné době převažuje názor, že unifikace práva hmotného ustoupila ve srovnání s mezinárodním právem soukromým a procesním do pozadí.¹²

Jelikož Lisabonská smlouva zrušila také článek 293 SES, členské státy ztratily možnost uzavírání tzv. komunitárních úmluv a veškerá normotvorná činnost je tak svěřena pouze orgánům EU.

2.3. Prameny mezinárodního civilního procesního práva v České republice

Mezinárodní civilní procesní právo se skládá z velkého množství právních norem pocházejících z nejrůznějších zdrojů. V České republice se za prameny mezinárodního civilního procesního práva považují normy vnitrostátního původu, normy mezinárodního původu a normy evropského původu.¹³

Základním pramenem českého mezinárodního civilního procesního práva je zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním (ZMPS). Mezinárodnímu právu procesnímu je věnována část druhá ZMPS, která obsahuje ustanovení o určování pravomoci českých justičních orgánů v řízeních s mezinárodním prvkem, ustanovení o řízení s mezinárodním prvkem a ustanovení o uznání a výkonu cizích rozhodnutí.

---

¹² Pauknerová, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé. C.H.BECK, Praha 2008, s. 27 a n.

¹³ Rozehnalová, Gonsorčíková: Vybrané problémy mezinárodního práva soukromého a procesního. Masarykova Univerzita, Brno 2004, s. 16.

Významným pramenem mezinárodního civilního procesního práva jsou také mezinárodní smlouvy, ať už dvoustranné či mnohostranné. Dvoustranné smlouvy uzavřela Česká republika s velkým množstvím států např. Albánií, Bulharskem, Maďarskem, Rumunskem, Portugalskem, Belgií, Tureckem, Rakouskem, Švýcarskem, či SRN. Mnohostranné mezinárodní smlouvy mezinárodního civilního procesního práva se zaměřují především na oblast právní pomoci a uznání a výkonu soudních rozhodnutí. Mezi významné mnohostranné mezinárodní smlouvy, jimiž je Česká republika vázána, patří zejména Úmluvy vypracované na zasedání Haagské konference mezinárodního práva soukromého.

Po vstupu České republiky do EU dne 1. května 2004 se stal pro Českou republiku závazný také právní režim EU platný k tomuto dni, označovaný jako *acquis communautaire*. Pramenem mezinárodního civilního práva procesního se tak v České republice stalo primární právo EU, které tvoří zakládající smlouvy a smlouvy o přistoupení nových členských států, a sekundární právo EU tvořené legislativními akty orgánů EU ve formě nařízeních, směrnic, rozhodnutí, doporučení a stanovisek.¹⁴

2.4. Bruselská a Luganská úmluva

Přímými předchůdci Nařízení Brusel I byly Bruselská úmluva z roku 1968 a Luganská úmluva z roku 1988. Tyto tři dokumenty spolu představují tzv. Bruselský model, který sjednocuje pravidla soudní příslušnosti v občanských a obchodních věcech a garantuje vzájemné uznávání a výkon rozhodnutí mezi členskými státy a jejich volný rozsudků na území EU.¹⁵

Bruselská úmluva byla uzavřena v roce 1968 zástupci šesti členských zemí Evropského hospodářského společenství a postupně k ní přistoupily všechny nové členské státy.¹⁶ V platnost vstoupila dne 1.2.1973 a byla doprovázena zprávou belgického zpravodaje

---

¹⁴ Šišková, N.: K otázce pramenů evropského práva. Právní fórum č. 4, 2006, s. 109.

¹⁵ Héline v. Lith: International Jurisdiction and commercial litigation. T.M.C.Asser Press, The Hague 2009, s.29.

¹⁶ Smluvními stranami Bruselské úmluvy jsou v současnosti tyto státy: Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Dánsko, Irsko, Spojené království, Řecko, Portugalsko, Španělsko, Finsko, Rakousko a Švédsko.

výboru Paula Jenarda, tzv. Jenardovou zprávou, která se spolu s dalšími zprávami, např. Schlosserovou zprávou, stala významným pramenem pro její výklad.¹⁷

Jelikož Bruselská úmluva byla v roce 2002 nahrazena Nařízením Brusel I, jehož jednotlivá ustanovení vychází právě z této Úmluvy, v současné době ztratila na svém významu. Její přínos však zůstal v podobě bohaté judikatury Evropského soudního dvora (ESD), který byl na základě Lucemburského protokolu z roku 1971 zmocněn k její interpretaci. Převážnou část judikatury ESD vztahující se k Bruselské úmluvě lze totiž aplikovat též na jednotlivá ustanovení Nařízení Brusel I.

Vzhledem k tomu, že smluvní stranou Bruselské úmluvy mohly být pouze členské státy ES, byla v roce 1988 mezi členskými státy ES a státy Evropského sdružení volného obchodu (ESVO) uzavřena paralelní Luganská úmluva o příslušnosti a uznání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, která obsahuje obdobná pravidla pro určení soudní příslušnosti a uznání a výkonu rozhodnutí jako Bruselská úmluva a aplikuje se ve vztahu k některým státům ESVO.

Poté, co byla Bruselská úmluva nahrazena Nařízením Brusel I, bylo nutné novelizovat také Luganskou úmluvu, aby odrážela změny provedené Nařízením Brusel I i ve vztahu ke státům ESVO. Z tohoto důvodu byla v Luganu dne 30.10.2007 s Islandem, Norskem a Švýcarskem uzavřena Luganská úmluva II, která však doposud vstoupila v platnost pouze ve vztahu k Norsku.¹⁸

V současné době tedy soudy těch členských států EU, které jsou smluvními stranami Luganské úmluvy¹⁹, aplikují ve vztahu ke Švýcarsku a Islandu Luganskou úmluvu a ve vztahu k Norsku aplikují od 1. ledna 2010 Luganskou úmluvu II.

---

¹⁷ Rozehnalová, Týč: Evropský justiční prostor (v civilních otázkách). Masarykova univerzita, Brno 2005, s. 171.

¹⁸ Héline v. Lith: International Jurisdiction and commercial litigation. T.M.C.Asser Press, The Hague 2009, s.32.

¹⁹ Smluvními stranami Luganské úmluvy jsou v současnosti tyto státy: Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Dánsko, Irsko, Spojené království, Řecko, Portugalsko, Španělsko, Finsko, Rakousko, Island, Polsko, Švédsko, Švýcarsko, Norsko.

2.5. Vymezení pojmu příslušnost/pravomoc

Český překlad názvu Nařízení Brusel I, konkrétně překlad anglického pojmu „jurisdiction“²⁰ či španělského „competencia“²¹ jako „příslušnost“, vyvolal řadu diskuzí ohledně správnosti použití tohoto pojmu namísto pojmu „pravomoc“.

Dle názoru *Pauknerové*²² pojem „příslušnost“ tak jak jej používají bruselská nařízení, odpovídá v českém právu spíše pojmu „pravomoc“, který je zde používán ve smyslu oprávnění soudů rozhodovat, naproti tomu „příslušnost“ podle českého práva určuje, který článek soudní soustavy, popř. který konkrétní soud je oprávněn ve věci rozhodnout a provést řízení (příslušnost věcná, místní a funkční). *Čech*²³ k tomu dále uvádí, že Nařízení Brusel I vymezuje vztah soudů různých členských států vůči sobě navzájem, to znamená, že právní úprava se týká mezinárodní pravomoci, ve smyslu určení soudů konkrétního státu, které budou oprávněny věc rozhodnout, resp. které naopak tuto pravomoc rozhodnout nemají. Pravidla pro určení vnitrostátní příslušnosti soudů ve smyslu určení konkrétního soudu jsou pak obsažena ve vnitrostátních předpisech jednotlivých členských států.²⁴ Z tohoto důvodu také upřednostňuje použití pojmu „pravomoc“.

Oproti tomu dle názoru *Simona a Šuka*²⁵ pojem „příslušnost“ užitý v Nařízení Brusel I v sobě často zahrnuje nikoliv jen určení státu, jehož soudy jsou oprávněny rozhodovat, ale i určení konkrétního soudu uvnitř daného členského státu, který je kompetentní spor rozhodnout. Toto dokládají na řadě praktických příkladů, ze kterých vyplývá, že některá ustanovení Nařízení Brusel I (např. čl 5 odst. 1) svěřují jednak pravomoc soudům určitého členského státu a jednak určují, který ze soudů daného členského státu je

---

²⁰ Council Regulation (EC) No 44/2001 of 22 December 2000 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters.

²¹ Reglamento (CE) No 44/2001 del Consejo relativo a la competencia judicial, el reconocimiento y la ejecución de resoluciones judiciales en materia civil y mercantil.

²² Pauknerová M: Evropské mezinárodní civilní procesní právo (Brusel I, Brusel IIa). Právní fórum č. 4 - příloha, 2006, str. 46. Shodného názoru také prof. Rozehnalová, viz Rozehnalová, Valdhan: Evropský justiční prostor ve věcech civilních, část III. Právní fórum č. 4, 2005, s. 121.

²³ Čech, O.: Příslušnost soudů v občanských a obchodních věcech podle nařízení Rady (ES) č. 44/2001 - disertační práce. Právnická fakulta UK, Praha 2009, s. 16 a n.

²⁴ V České republice je tímto právním předpisem zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

²⁵ Simon, Šuk: Upravuje Nařízení Brusel I soudní pravomoc nebo příslušnost? Právní fórum č. 2, 2008, s.54 a n.

místně příslušný. Na základě tohoto rozboru pak dospěli k závěru, že tam, kde Nařízení Brusel I odkazuje na soudy určitého členského státu, je třeba použitý pojem „příslušnost“ chápat jako pravomoc, oproti tomu tam, kde Nařízení Brusel I odkazuje na konkrétní soud, tj. (obvykle) soud místa, je třeba tato ustanovení chápat tak, že nezávisle na národním právu určují, který soud je k projednání věci místně příslušný. Z těchto důvodů považují použitý pojem „příslušnost“ za správný a přiléhavý s poukazem na to, že se jedná o pojem komunitárního práva, jenž se svým významem nekryje beze zbytku ani s pojmem „pravomoci“ ani s pojmem „příslušnosti“ užívanými v českém právu.

Je sice pravdou, že Nařízení Brusel I v některých svých ustanovení určuje přímo místně příslušný soud na území členského státu, který je oprávněn ve věci rozhodnout²⁶, nicméně přikláním se k názoru, že vzhledem k výše zmíněnému významu pojmu „pravomoc“ v českém právu, by bylo jeho použití v názvu Nařízení Brusel I vhodnější. To dokládají i některá rozhodnutí soudů České republiky, která v souvislosti s Nařízením Brusel I hovoří o „pravomoci“ nikoli o „příslušnosti“.²⁷

V této práci však vycházím z oficiálního překladu Nařízení Brusel I a používám tedy pojem „příslušnost“.

---

²⁶ Srov. také usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23.9.2008, sp. zn. 29 Nd 336/2007.

²⁷ Viz např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.8.2006, sp.zn. 25 Nd 55/2006, či usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15.2.2007, sp. zn. 33 Odo 1207/2005.

3. NAŘÍZENÍ BRUSEL I

3.1. Obecná charakteristika a struktura

Nařízení Brusel I je v současné době nejvýznamnějším a nejvíce používaným nařízením v oblasti mezinárodního civilního procesního práva v EU.²⁸ Toto nařízení je přímým nástupcem Bruselské úmluvy a je přímo aplikovatelné ve všech členských zemích EU včetně Dánska, které má jinak speciální postavení.²⁹ Nařízení Brusel I bylo jedním z prvních aktů sekundárního práva v oblasti mezinárodního civilního procesního práva vydaných na základě tehdejšího článku 61 písm. c) a článku 65 SES.

Hlavním cílem Nařízení Brusel I vyplývajícím z jeho preambule je sjednotit pravidla pro určení příslušnosti soudů v obchodních a občanských věcech a zjednodušit formality s ohledem na rychlé a jednoduché uznávání a výkon rozhodnutí členskými státy. Unifikovaná pravidla obsažená v Nařízení Brusel I tedy nahrazují právní úpravu této oblasti obsaženou v právních řádech jednotlivých členských států.

Nařízení Brusel I je uvedeno rozsáhlou preambulí, která obsahuje významná ustanovení pro pochopení jeho účelu a která slouží jako zdroj pro jeho interpretaci, a dále se skládá z osmi kapitol. Prvá kapitola vymezuje oblast věcné působnosti Nařízení Brusel I a to jak pozitivně, tak negativně. Druhá kapitola stanoví pravidla pro určení příslušnosti soudů a dále se dělí do deseti oddílů, které obsahují pravidla pro určení základní příslušnosti, zvláštní příslušnosti, příslušnosti ve věcech pojištění a ve věcech spotřebitelských smluv, příslušnosti pro individuální pracovní smlouvy, výlučné příslušnosti a pravidla ujednání o příslušnosti. Zbývající oddíly upravují otázky přezkoumání příslušnosti a přípustnosti, otázku litispendence a závislých řízení a předběžných a zajišťovacích opatření. Třetí kapitola upravuje oblast uznání a výkonu rozhodnutí a je rozdělena do tří oddílů obsahujících ustanovení o uznání a výkonu

---

²⁸ Pauknerová, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé. C.H.BECK, Praha 2008, s. 125.

²⁹ Dle Protokolu o postavení Dánska připojeného ke Smlouvě o EU a SFEU (dříve SES) má Dánsko výjimku, na základě které nejsou akty přijaté v oblasti justiční spolupráce v občanských věcech v Dánsku závazné a použitelné. Nařízení Brusel I se však v Dánsku aplikuje na základě Dohody mezi ES a Dánskem o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech z roku 2005, a to s účinností od 1.7.2007.

rozhodnutí a ustanovení společná. Čtvrtá kapitola pak obsahuje problematiku veřejných listin a soudních smírů. Pátá kapitola obsahuje obecná ustanovení společná předchozím kapitolám. Šestá kapitola obsahuje přechodná ustanovení, sedmá kapitola pak upravuje vztah Nařízení Brusel I k ostatním nástrojům a osmá kapitola obsahuje závěrečná ustanovení.

K Nařízení Brusel I je dále připojeno šest příloh, které např. odkazují na konkrétní pravidla všech členských států, která jsou Nařízením Brusel I nahrazena, či obsahují seznam soudů a příslušných orgánů, u kterých se podává návrh na výkon rozhodnutí.

3.2. Revize Nařízení Brusel I a očekávaný vývoj

Dne 21. dubna 2009 zveřejnila Evropská komise Zelenou knihu o posouzení Nařízení Brusel I (Zelená kniha), která hodnotí sedm let aplikace Nařízení Brusel I a současně vymezuje několik oblastí, ve kterých bude s největší pravděpodobností potřeba provést revizi. Zelená kniha navrhuje zejména následující změny: zrušení doložky vykonatelnosti, možné rozšíření uplatňování pravidel pro příslušnost také pro žalované usazené v třetích zemích, zvýšení efektivity dohod o soudní příslušnosti, zlepšení koordinace souběžných soudních řízení, částečný nebo úplný výmaz rozhodčího řízení z výjimek aplikace Nařízení Brusel I, vyvinutí autonomní koncepce domicilu či přezkoumání některých pravidel pro určení výlučné i nevýlučné příslušnosti.^{30 31}

Zelená kniha představuje předpokládaný směr budoucí revize Nařízení Brusel I. Za účelem zlepšení fungování Nařízení Brusel I vyzvala Evropská komise všechny zainteresované strany, aby se k jednotlivým bodům Zelené knihy vyjádřily. Na základě těchto připomínek, které Evropská komise obdržela nejen od orgánů členských států, ale také od orgánů třetích zemí či ostatních subjektů soukromého práva, byl po vyhodnocení všech připomínek zahájen legislativní proces revize Nařízení Brusel I.³²

---

³⁰ Úplné znění Zelené knihy je možno nalézt na internetové adrese <http://www.euroskop.cz/>.

³¹ Jednotlivé změny, které Zelená kniha navrhuje a které souvisí s tématem této práce, jsou blíže popsány vždy v příslušné kapitole, které se revize dotýká.

³² Veškeré připomínky a odpovědi zainteresovaných stran, jakož i odpovědi České republiky k Zelené knize, je možno nalézt na internetové adrese:
http://ec.europa.eu/justice_home/news/consulting_public/news_consulting_0002_en.htm.

3.3. Vztah Nařízení Brusel I k ostatním nástrojům

Vztah Nařízení Brusel I a ostatních nástrojů, zejména aktů sekundárního práva EU, Bruselské úmluvy a dvoustranných a mnohostranných mezinárodních smluv, je upraven v sedmé kapitole Nařízení Brusel I.

Vztah Nařízení Brusel I k aktům EU

Sekundární akty EU (např. směrnice), jakož i vnitrostátní právní předpisy harmonizované k provedení těchto aktů, které upravují příslušnost a uznání a výkon rozhodnutí ve zvláštních věcech, nejsou Nařízením Brusel I nikterak dotčeny. Ve vztahu Nařízení Brusel I k těmto aktům se tedy uplatňuje zásada *lex specialis derogat legi generali* a zvláštní právní úprava obsažená v aktech sekundárního práva tak má aplikační přednost před obecnou úpravou obsaženou v Nařízení Brusel I.

Vztah Nařízení Brusel I k Bruselské úmluvě a mezinárodním smlouvám

Jak již bylo uvedeno výše, Nařízení Brusel I nahradilo Bruselskou úmluvu. Tato skutečnost však neplatí absolutně, neboť na určitých, zpravidla zámořských územích členských států, specifikovaných v článku 299 SES (článek 355 SFEU), se Bruselská úmluva aplikuje i nadále.³³ V rozsahu, v jakém byla Bruselská úmluva nahrazena Nařízením Brusel I, se pak jakýkoliv odkaz na Bruselskou úmluvu považuje za odkaz na Nařízení Brusel I.

Nařízením Brusel I jsou dále nahrazeny také dohody, smlouvy a úmluvy výslovně uvedené v čl. 69, avšak pouze v těch částech, jejichž oblasti úpravy se s ním střetávají. Pro Českou republiku tak byly Nařízením Brusel I nahrazeny smlouvy a dohody o právní pomoci uzavřené např. s Portugalskem, Španělskem, Polskem, Řeckem či

---

³³ Blíže viz kapitola 3.4.4. - místní působnost.

Francií, a to v takovém rozsahu, v jakém se úprava těchto smluv překrývá s úpravou Nařízení Brusel I.³⁴

Mnohostranné mezinárodní smlouvy, jejichž stranami jsou členské státy a jež upravují příslušnost, uznání nebo výkon rozhodnutí ve zvláště vymezených věcech, pak Nařízením Brusel I dotčeny nejsou. Nařízení Brusel I tedy nebrání aplikaci těchto jiných smluv, z čehož vyplývá, že připouští jejich společné působení a uznává pravidla obsažená v obou úpravách.³⁵ Jako příklad takové smlouvy lze uvést např. Úmluvu o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě z r. 1956.³⁶

3.4. Působnost Nařízení Brusel I

3.4.1. Mezinárodní prvek v Nařízení Brusel I

Nařízení Brusel I se vztahuje pouze na řízení s mezinárodním prvkem, nikoliv na řízení čistě vnitrostátní. Jelikož z textu samotného Nařízení Brusel I tato podmínka nevyplývá, je nezbytné ji dovodit z jiných dokumentů.

Nezbytnost existence mezinárodního prvku jako podmínky aplikace Nařízení Brusel I se tak primárně dovozuje z článku 65 SES (článek 81 SFEU), který stanoví, že EU rozvíjí justiční spolupráci v občanských věcech s mezinárodním prvkem. Také Jenardova zpráva k Bruselské úmluvě zmiňuje, že Bruselská úmluva nahrazuje pouze ta pravidla platná ve smluvních státech, která se týkají určení příslušnosti v případech zahrnujících mezinárodní prvek.³⁷ Dalším z důvodů aplikace Nařízení Brusel I pouze na řízení s mezinárodním prvkem, je dle *Rozehnalové*³⁸ také charakter samotného předpisu sladěného normy členských států, jeho účel vyjádřený v preambuli či vlastní

---

³⁴ Kompletní seznam smluv a úmluv, které uzavřela Česká republika a kterých se dotýká toto ustanovení, je uveden v článku 69 konsolidovaného znění Nařízení Brusel I.

³⁵ Aby byl zajištěn jednotný výklad při aplikaci těchto mezinárodních smluv, stanoví Nařízení Brusel I v článku 71 odst. 2 postup pro jejich aplikaci soudy členských států.

³⁶ Blíže ke vztahu této Úmluvy a Nařízení Brusel I viz rozhodnutí ESD č. C-148/03 ve věci *Nürnberg*.

³⁷ Jenardova zpráva k Bruselské úmluvě, s. 8.

³⁸ Rozehnalová, N.: Evropský justiční prostor ve věcech civilních. Právní fórum č. 4, 2005, s. 122.

ustanovení Nařízení Brusel I, která předpokládají existenci dalších pravidel o příslušnosti.

Přestože by z výše uvedeného bylo možno dovodit, že Nařízení Brusel I je instrumentem s evropskou působností a že mezinárodní prvek by měl být dán pouze ve vztahu mezi členskými státy navzájem, z judikatury ESD vyplývá, že působnost Nařízení Brusel I je širší a neomezuje se jen na vztahy intra-komunitární, kdy sporné strany mají bydliště či sídlo v různých členských státech EU.³⁹

ESD tak v rozhodnutí ve věci *Owusu*⁴⁰ vyjádřil názor, že přestože aplikace Nařízení Brusel I vyžaduje existenci mezinárodního prvku, mezinárodní povaha dotčeného právního vztahu nemusí pro účely použití článku 2 nutně vyplývat ze zapojení několika členských států z důvodu předmětu sporu nebo bydliště stran sporu. Mezinárodní povahu dotčenému právnímu vztahu totiž může přiznávat též skutečnost, že žalobce a žalovaný mají bydliště v jednom členském státě, zatímco ke sporným skutečnostem došlo ve třetím, nečlenském státě. Také z rozhodnutí ve věci *Group Josi*⁴¹, které bude blíže popsáno v kapitole 4.1., vyplývá, že mezinárodní prvek nemusí být nutně intra-komunitární.

3.4.2. Časová působnost

V současné době Nařízení Brusel I povinně aplikují soudy všech členských států EU. Ve všech tehdejších zemích EU s výjimkou Dánska vstoupilo Nařízení Brusel I v platnost dne 1. března 2002. Dánsko přistoupilo k Nařízení Brusel I až s účinností ke dni 1. července 2007. V České republice, jakož i v dalších 9 zemích, které přistoupily do EU v roce 2004, je Nařízení Brusel I platné od 1. května 2004 a v Rumunsku a v Bulharsku od 1. ledna 2007. V nových členských státech je tedy Nařízení Brusel I platné vždy ode dne jejich přistoupení k EU.

---

³⁹ Pauknerová, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé. C.H.BECK, Praha 2008, s. 115.

⁴⁰ Rozhodnutí ESD č. C-281/02 – Andrew Owusu v. N. B. Jackson a spol.

⁴¹ Rozhodnutí ESD č. C- 412/98 – Group Josi Reinsurance Copany SA v. Universal General Insurance Company.

Nařízení Brusel I se vztahuje pouze na řízení zahájená a dokumenty vydané po jeho vstupu v platnost. Za určitých podmínek se však připouští i jeho aplikace na uznání a výkon rozhodnutí, která byla vydána na základě řízení zahájeného v členském státě přede dnem jeho vstupu v platnost. Tato výjimka se však v žádném případě nevztahuje na určení příslušnosti soudu, tzn. že bylo-li řízení v členském státě zahájeno dříve než bylo Nařízení Brusel I v tomto členském státě platné, soud tohoto členského státu nebude pro posouzení své příslušnosti aplikovat Nařízení Brusel I, ale použije pouze právní předpisy účinné v době zahájení řízení. Tento názor zastal také Nejvyšší soud České republiky ve svém usnesení ze dne 15.2.2007, sp. zn. 33 Odo 1207/2005, kdy uvedl, že příslušnost českých soudů podle Nařízení Brusel I není dána v řízeních, která sice byla u českého soudu zahájena po vstupu tohoto nařízení v platnost (myšleno dne 1.3.2002), ale ještě předtím, než se Česká republika stala členem EU, tedy dne 1.5.2004.

3.4.3. Věcná působnost

Věcnou působnost Nařízení Brusel I, neboli okruh právních vztahů, které Nařízení Brusel I upravuje, vymezuje článek 1 pozitivně i negativně. Vzhledem k tomu, že tento článek je totožný s článkem 1 Bruselské úmluvy, bohatá judikatura ESD, která k problematice věcné působnosti existuje, je použitelná také pro Nařízení Brusel I.

Nařízení Brusel I se vztahuje na věci občanské a obchodní bez ohledu na druh soudu a nevztahuje se na věci daňové, celní a správní. Dle ESD⁴² pojem „občanské a obchodní věci“ nelze vykládat dle národního práva jednotlivých členských států, neboť v tomto směru se mohou jednotlivé právní úpravy lišit, nýbrž autonomně, v duchu cílů a systému Nařízení Brusel I a podle obecných zásad společných právním řádům všech členských států.

Problematické je však vymezení hranice mezi soukromoprávními (občanskými a obchodními) a veřejnoprávními otázkami v případech, kdy osoba práva soukromého vystupuje vůči orgánu státu, resp. osobě nadané výkonem moci veřejné. ESD v již

---

⁴² Rozhodnutí ESD č. 29/76 – LTU Lufttransportunternehmen GmbH & Co. v. Organisation Européene pour la Sécurité de la Navigation Aérienne (Eurocontrol).

zmíněném rozhodnutí ve věci *LTU* v této souvislosti judikoval, že pokud orgán veřejné moci jedná podobně jako soukromá osoba, tzn. pokud se vztah mezi stranami řídí pravidly, která jsou běžná pro vztahy mezi osobami soukromého práva, pak lze Nařízení Brusel I použít, oproti tomu když orgán veřejné moci jedná způsobem, který mu umožňuje právě jeho postavení, tedy jedná při výkonu svých pravomocí, Nařízení Brusel I se nepoužije.⁴³

V některých případech je ovšem obtížné určit, zda-li orgán veřejné moci jedná při výkonu svých pravomocí či nikoliv. Ve věci *Rüffer*⁴⁴ dospěl ESD k závěru, že orgán veřejné moci, v tomto případě říční policie Nizozemí odpovědná za správu veřejných vodních cest, jednal při odstraňování vraku lodi při výkonu svých pravomocí. Oproti tomu ve věci *Sonntag*⁴⁵ ESD judikoval, že učitel zastávající veřejnou funkci, který porušením své povinnosti dohledu způsobil zranění svému žákovi, nejednal jako orgán moci veřejné v rámci výkonu svých pravomocí, a to i přesto, že jeho odpovědnost byla kryta v rámci schématu státního sociálního pojištění.⁴⁶

Z působnosti Nařízení Brusel I jsou dále vyjmuty věci osobního stavu, způsobilosti fyzické osoby k právům a právním úkonům, majetková práva plynoucí z manželských vztahů a dědění, včetně dědění ze závěti, dále konkursy, vyrovnání a podobná řízení, sociální zabezpečení a v neposlední řadě je vyjmuta také rozhodčí řízení. Je tomu tak proto, že některé z těchto oblastí jsou upraveny speciálními nařízeními, jako např. Nařízením Brusel IIa vztahujícím se na věci manželské a věci rodičovské zodpovědnosti či Nařízením 1346/2000 o úpadkovém řízení. Ohledně rozhodčího řízení ESD ve věci *Rich*⁴⁷ mimo jiné judikoval, že k vyloučení otázek, které souvisí s rozhodčím řízením, z působnosti Nařízení Brusel I došlo proto, že jsou již dostatečně upraveny na mezinárodní úrovni, zejména Newyorskou úmluvou o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů z r. 1958 či Evropskou úmluvou o mezinárodní obchodní arbitráži z r. 1961.

---

⁴³ Rozehnalová, N.: Evropský justiční prostor ve věcech civilních. Právní fórum č. 3, 2005, s. 83.

⁴⁴ Rozhodnutí ESD č. 814/79 – Netherlands State v. Reinhold Rüffer.

⁴⁵ Rozhodnutí ESD č. C-172/91 – Volker Sonntag v. Hans Waidmann, Elizabeth Waidmann a Stefan Waidmann.

⁴⁶ K tomu dále viz např. Rozhodnutí ESD č. C-292/05 ve věci Lechouritou.

⁴⁷ Rozhodnutí ESD č. 190/89 – Marc Rich & Co. AG v. Societá Italiana Impianti PA.

Věcnou působností Nařízení Brusel I se zabývá také Zelená kniha, která z důvodu přijetí Nařízení 4/2009 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a spolupráci ve věcech vyživovacích, navrhuje zařadit do výjimek aplikace Nařízení Brusel I také záležitosti související s vyživovacími povinnostmi. S touto změnou nelze nesouhlasit, neboť samotné toto nařízení novelizaci Nařízení Brusel I doporučuje.

Zelená kniha se také zabývá myšlenkou částečného či úplného vymazání rozhodčího řízení z výjimek aplikace Nařízení Brusel I, v důsledku čehož by mohlo dojít k celkově lepší koordinaci rozhodčího řízení s řízením soudním.⁴⁸

3.4.4. Místní působnost

Místní či prostorová působnost vymezuje, na kterém území Nařízení Brusel I platí.⁴⁹ Nařízení Brusel I je závazné v celém rozsahu a přímo použitelné na území členských států v souladu se SES resp. SFEU. Ustanovení článku 1 odst. 3 Nařízení Brusel I sice stanoví, že „členským státem“ se pro účely Nařízení Brusel I rozumějí členské státy s výjimkou Dánska, toto ustanovení se však stalo obsolentním, neboť Dánsko k Nařízení Brusel I již také přistoupilo.

Nařízení Brusel I tedy platí na celém území všech členských států, s výjimkou některých zpravidla zámořských území členských států, pro která SFEU stanoví zvláštní režim. Tak např. na území Guayany, Réunionu, Madeiře, Kanárských a Baleárských ostrovech, se Nařízení Brusel I aplikuje, oproti tomu na vzdálenějších územích např. Bermud, Kajmanských ostrovů či ostrovu Man se neaplikuje.

---

⁴⁸ K tomu blíže viz Zelená kniha; ke stanovisku ČR k této problematice viz odpovědi ČR k Zelené knize.

⁴⁹ Švestka, Dvořák a kol.: Občanské právo hmotné, 1. díl. 5. vydání, Wolters Kluwer, Praha 2009, s. 111.

3.4.5. Personální působnost – pojem „bydliště“

Personální neboli osobní působnost Nařízení Brusel I vymezuje, na které subjekty se Nařízení Brusel I vztahuje.⁵⁰ Základním, nikoliv však jediným, kritériem personální působnosti Nařízení Brusel I pro určení příslušnosti soudů je bydliště žalovaného na území některého z členských států.⁵¹ Nařízení Brusel I se tedy aplikuje zejména na osoby mající bydliště na území členského státu, a to bez ohledu na jejich státní příslušnost. Pro určení příslušnosti soudů se tedy nepoužijí kritéria jako je občanství či národnost (státní příslušnosti), nýbrž pouze kritérium bydliště.⁵²

Pojem „bydliště“ však např. na rozdíl od pojmu „občanské a obchodní věci“ nemá být dle Nařízení Brusel I vykládán autonomně, nýbrž v souladu s právem členského státu, na jehož území má strana řízení své bydliště. To znamená, že bude-li před českými soudy žalován subjekt s bydlištěm na území České republiky, soud pro posouzení bydliště tohoto subjektu aplikuje české právo. Bude-li však před českými soudy žalován subjekt s bydlištěm na území Francie, český soud pro posouzení bydliště tohoto subjektu na území Francie, aplikuje právo francouzské.

Zelená kniha však navrhuje vytvoření autonomní koncepce bydliště platné pro celý komunitární právní řád, a to hlavně s poukazem na význam bydliště jakožto hlavního propojovacího faktoru, pomocí něhož se určuje příslušnost. Vzhledem k tomu, že jak uvádí Česká republika ve svých odpovědích k Zelené knize, koncepce bydliště může být v různých právních řádech odlišná a pro soudce je v určitých případech složité a obtížné aplikovat právo jiného členského státu, je dle mého názoru vytvoření autonomní koncepce bydliště krok správným směrem.

---

⁵⁰ Švestka, Dvořák a kol.: Občanské právo hmotné, 1. díl. 5. vydání, Wolters Kluwer, Praha 2009, s. 111.

⁵¹ Existují však i některé výjimky, kdy žalovaný nemusí mít bydliště na území některého z členských států a Nařízení Brusel I se přesto aplikuje, např. čl. 4, čl. 9 odst. 2, čl. 22 a čl. 23.

⁵² Pojem „bydliště“ je překladem anglického pojmu „domicile“. Vzhledem k tomu, že označení „bydliště“ i pro sídlo právnických osob není zcela vhodné, dávají někteří autoři, např. Rozehnalová, přednost spíše neutrálnímu pojmu „domicil“. V této práci se však budu držet českého překladu Nařízení Brusel I a používat pojem „bydliště“.

„Bydliště“ společností, právnických osob nebo sdružení fyzických nebo právnických osob je však v souladu s bodem 11 preambule v Nařízení Brusel I vymezeno autonomně tak, aby společná pravidla byla přehlednější a zamezilo se sporům o příslušnost. Bydlištěm těchto právnických osob nebo sdruženích se tedy rozumí místo, kde mají tyto entity své sídlo, ústředí nebo hlavní provozovnu. Z toho vyplývá, že pokud má právnická osoba své sídlo v jednom členském státě, avšak hlavní provozovnu má umístěnou v jiném členském státě, může být žalována v obou těchto členských státech jako ve státě svého bydliště.⁵³

---

⁵³ Odchylná úprava platí pro Velkou Británii a Irsko, pro které se „sídlem“ rozumí „registered office“ nebo tam, kde takové sídlo neexistuje, místo vzniku společnosti („place of incorporation“) nebo tam, kde takové místo neexistuje, místo, podle jehož práva byla společnost, jiná právnická osoba nebo sdružení fyzických nebo právnických osob založeny („formation“).

4. SOUDNÍ PŘÍSLUŠNOST DLE NAŘÍZENÍ BRUSEL I

V této části diplomové práce se zaměřím na pravidla určení příslušnosti soudů dle Nařízení Brusel I obsažená v oddílech 1-7, s výjimkou oddílu 2, tzv. zvláštní příslušnosti, neboť ta bude předmětem samostatného podrobného výkladu v kapitole páté. Konkrétně se zaměřím na pravidla pro určení základní příslušnosti, speciální příslušnosti ve věcech pojištění, ve věcech spotřebitelských smluv a příslušnosti pro individuální pracovní smlouvy, výlučné příslušnosti a pravidla prorogace příslušnosti. Vzhledem k omezenému rozsahu této práce se nelze podrobně věnovat každému z těchto pravidel, přesto se však neomezím jen na jejich výčet, ale pokusím se zachytit jejich základní podstatu a účel.

4.1. Základní příslušnost

Základní pravidlo pro určení příslušnosti dle Nařízení Brusel I je vymezené v článku 2 a je spojeno s bydlištěm žalovaného. Podle tohoto ustanovení je k řízení příslušný vždy soud toho členského státu, na jehož území má žalovaný své bydliště, a to bez ohledu na jeho státní příslušnost. Rozhodujícím kritériem pro určení základní příslušnosti soudu členského státu je tedy bydliště žalovaného na území tohoto členského státu. Pro všechny osoby, které mají bydliště na území členského státu, ať již jsou jeho státními příslušníky či nikoliv, se pak pro určení příslušnosti soudů použijí stejná pravidla.

Pokud má tedy žalovaný bydliště např. na území České republiky, k vedení řízení jsou příslušné soudy České republiky. Toto platí ovšem pouze za předpokladu, že k vedení řízení nejsou příslušné soudy jiného členského státu v souladu s článkem 5 až 24 Nařízení Brusel I. Pokud totiž dle těchto článků může být nebo musí být příslušný soud jiného členského státu, může být osoba s bydlištěm na území České republiky žalována také u soudů tohoto jiného členského státu.

Příslušnost soudů v případě, že žalovaný má bydliště na území některého členského státu, se tedy vždy určí na základě aplikace Nařízení Brusel I, přičemž se nepoužijí

pravidla platná v jednotlivých členských státech uvedená v příloze č. 1. Pro Českou republiku je tímto pravidlem § 86 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu.

Nařízení Brusel I obsahuje také pravidla pro určení příslušnosti soudů i za předpokladu, že žalovaný nemá bydliště na území některého členského státu. V těchto případech zkoumá soud členského státu svoji příslušnost podle svých vlastních pravidel. Výjimku představují pouze případy uvedené v člancích 22 a 23, tedy výlučné a dohodnuté příslušnosti.⁵⁴

Pokud tedy bude u soudu České republiky žalována osoba, která nemá bydliště na území některého z členských států, použije český soud pro určení příslušnosti svá vlastní pravidla, tedy ustanovení § 37 ZMPS o pravomoci ve věcech majetkových, dále ustanovení mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána, a navazující ustanovení o místní příslušnosti obsažená v OSŘ.⁵⁵

Základní příslušnosti se dotýkají také dvě významná rozhodnutí ESD. Ve věci *Group Josi* řešil ESD otázku, zda lze Nařízení Brusel I aplikovat i na vztahy extrakomunitární, resp. zda-li lze aplikovat pravidla stanovené v tomto nařízení i tehdy, když žalobce nemá sídlo/bydliště ve členském státě. ESD k této otázce uvedl, že základní pravidlo pro určení příslušnosti je bydliště žalovaného, přičemž se jedná o vyjádření zásady „actor sequitur forum rei - žalobce následuje soud žalovaného“. Bydliště žalobce je rozhodující pouze ve zcela výjimečných případech. Z tohoto rozhodnutí lze proto vyvodit, že pro určení základní příslušnosti je rozhodující pouze bydliště žalovaného na území některého z členských států, nikoliv bydliště žalobce, který tak může mít bydliště i na území jiného než členského státu.

V souvislosti se základní příslušností je třeba krátce zmínit také již uvedené rozhodnutí ESD ve věci *Owusu*. Tímto rozhodnutím ESD vyloučil aplikaci doktríny *forum non conveniens*, která umožňuje britským soudům odmítnout pravomoc k rozhodnutí sporu,

---

⁵⁴ K tomu blíže viz příslušné kapitoly týkající se těchto příslušností - 4.3. a 4.4.

⁵⁵ Pauknerová, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé. C.H.BECK, Praha 2008, s. 137.

mají-li za to, že existuje jiné vhodnější fórum pro jeho řešení.⁵⁶ ESD v této věci konstatoval, že aplikace takovéto doktríny by byla v přímém rozporu se základními požadavky a principy, na nichž Nařízení Brusel I stojí, jako je právní jistota subjektů a předvídatelnost místa řešení sporu. ESD tedy vyloučil možnost, aby se soud odklonil od příslušnosti k rozhodnutí sporu určené na základě článku 2 z důvodu toho, že soud jiného členského státu by byl pro řešení sporu vhodnější.

Pravidly základní příslušnosti se zabývá také Zelená kniha, která uvažuje o možnosti rozšíření působnosti pravidel příslušnosti také na žalované s bydlištěm na území třetích států. Zelená kniha v této souvislosti zvažuje vytvoření pravidel podpurné příslušnosti u sporů, jichž se účastní žalovaní z třetích zemí. Dle mého názoru však takovéto rozšíření není vhodné, neboť normotvorba EU by neměla velmi zasahovat do postavení osob, které nemají bydliště na jejím území. Také Česká republika odmítá široké, automatické rozšíření pravidel zvláštní příslušnosti na žalované s bydlištěm v třetích státech, připouští však určité výjimky.

4.2. Speciální příslušnost ve věcech pojištění, ve věcech spotřebitelských smluv a příslušnost pro individuální pracovní smlouvy

Nařízení Brusel I obsahuje v oddílech 3, 4 a 5 speciální ustanovení pro určení příslušnosti soudů ve věcech pojištění, spotřebitelských smluv a individuálních pracovních smluv. Jak vyplývá z jeho preambule, cílem této úpravy je ochrana slabší strany zakotvením takových pravidel pro určení příslušnosti soudů, která jsou na rozdíl od obecných pravidel pro slabší strany sporu příznivější. Vzhledem k tomu, že pro slabší stranu, kterou je v případě sporů z pojištění pojistník, pojištěný nebo oprávněná osoba, ve sporech ze spotřebitelských smluv spotřebitel a ve sporech z pracovních smluv zaměstnanec, je vždy výhodnější být žalován ve státě svého bydliště, poskytují tato ustanovení slabším stranám určité záruky proti tomu, aby byly žalovány v jiném státě než ve státě svého bydliště. Současně však tato ustanovení zakotvují pravidla,

---

⁵⁶ K této doktríně blíže viz Fawcett: Declining jurisdiction in private international law. Clarendon Press, Oxford 1994, s. 10 a n.

která dávají těmto slabším stranám možnost žalovat za určitých podmínek pojistitele, smluvního partnera či zaměstnavatele ve státě svého bydliště.

Jednotlivá pravidla pro určení příslušnosti v těchto speciálních oblastech je třeba aplikovat vždy, s výjimkou případů uvedených v článku 4 a 5 odst. 5, tedy případů, kdy žalovaný nemá bydliště na území některého z členských států či jedná-li se o spor vyplývající z provozování pobočky, zastoupení nebo jiné provozovny. Pouze v těchto výjimečných případech bude soud aplikovat příslušné ustanovení čl. 4 a 5 odst. 5, v ostatních případech, jedná-li se o spor ve věcech pojištění, spotřebitelských smluv či individuálních pracovních smluv, bude soud postupovat vždy dle ustanovení příslušného oddílu.

Základním kritériem pro určení příslušnosti je ve všech těchto oblastech bydliště žalovaného na území členského státu, popř. jsou stanovena další kritéria pro určení příslušnosti soudů jako je např. místo, kde nastala škodná událost, místo výkonu práce či místo, kde se nachází provozovna, která zaměstnance přijala do zaměstnání. Za určitých podmínek umožňuje Nařízení Brusel I stranám sporu odchýlit se od těchto speciálních ustanoveních dohodou.⁵⁷

4.3. Výlučná příslušnost

Teorie mezinárodního práva soukromého rozumí pod pojmem „výlučná příslušnost“ takové situace, kdy určitý stát konstatuje, že některé věci mohou být rozhodovány jen jeho soudy. Pokud by tedy v takovéto věci vedl řízení či rozhodl soud jiného státu, nemělo by to žádné právní důsledky ve státě, který pro daný případ konstatuje výlučnou příslušnost svých soudů.⁵⁸

Nařízení Brusel I obsahuje ustanovení o výlučné příslušnosti v článku 22. Tento článek zakládá výlučnou příslušnost soudů toho členského státu, který je s danou oblastí

---

⁵⁷ Pravidla pro určení příslušnosti v těchto oblastech jsou poměrně podrobná a s ohledem na užší zaměření této práce na zvláštní příslušnost, konkrétní pravidla pro určení příslušnosti soudů neanalyzuji.

⁵⁸ Rozehnalová, N.: Evropský justiční prostor ve věcech civilních. Právní fórum č. 6, 2005, s. 201.

nejvíce spojen a pro vedení řízení je tedy nejvhodnější. Toto úzké spojení s územím konkrétního členského státu je navíc umocněno skutečností, že výlučná příslušnost soudů je dána bez ohledu na bydliště stran.⁵⁹ Jedná se tedy o výjimku z aplikace Nařízení Brusel I pouze na žalované mající bydliště na území některého z členských států.

Základním kritériem pro určení výlučné příslušnosti tedy není bydliště žalovaného, ale jiná skutečnost. Takovou skutečností je např. poloha nemovitosti, sídlo právnických osob, místo vedení veřejných rejstříků či místo výkonu rozhodnutí. Jelikož se tedy jedná o výjimku ze základní příslušnosti, mělo by být dle judikatury ESD⁶⁰ ustanovení článku 22 vykládáno restriktivně.

Ustanovení článku 22 tedy určuje výlučnou příslušnost soudů v řízeních,

- jejichž předmětem jsou věcná práva k nemovitostem a nájem nemovitostí;
- jejichž předmětem je platnost založení, nulita nebo zrušení společností či jiných právnických osob, sdružení právnických či fyzických osob nebo platnost usnesení jejich orgánů;
- jejichž předmětem je platnost zápisů do veřejných rejstříků;
- jejichž předmětem je zápis nebo platnost patentů, ochranných známek, průmyslových vzorů nebo jiných podobných práv, která vyžadují udělení nebo zápis;
- jejichž předmětem je výkon rozhodnutí.⁶¹

Pokud bude tedy předmětem řízení jedna z těchto pěti oblastí a soudům určitého členského státu bude dána výlučná příslušnost k projednání věci, žádný jiný soud členského státu není oprávněn v této věci rozhodnout, a to i přesto, že by mu na základě jiných ustanovení Nařízení Brusel I příslušnost byla dána, např. bydlištěm žalovaného.

---

⁵⁹ Cheshire, North, Fawcett: Private international law, 14. edition. Oxford University press, Oxford 2008, s. 275.

⁶⁰ Viz např. Rozhodnutí ESD č. C-292/93 ve věci *Lieber* nebo č. C-115/88 ve věci *Reichert*.

⁶¹ Ke konkrétním pravidlům určení výlučné příslušnosti viz znění článku 22 Nařízení Brusel I a např. Cheshire, North, Fawcett: Private international law, 14. edition. Oxford University press, Oxford 2008, s. 277 a n.

Od ustanovení o výlučné příslušnosti soudů se nelze ani nikterak odchýlit. Neuplatní se zde tedy ustanovení článku 23 a 24 Nařízení Brusel I, která zakládají příslušnost soudu na základě dohody stran či účasti žalovaného na řízení. Pokud by i přesto bylo u soudu členského státu zahájeno řízení ve věci spadající pod článek 22, a ten by zjistil, že výlučnou příslušnost má soud jiného členského státu, musel by i bez návrhu prohlásit, že není příslušný věc projednat (článek 25). Proto soud, u kterého je zahájeno řízení, musí vždy nejprve zkoumat, zda-li nemá ve věci výlučnou příslušnost soud jiného členského státu. V případě, že soud zjistí výlučnou příslušnost jiného soudu členského státu, prohlásí se nepřislušným vést řízení, v opačném případě postupuje v souladu s ostatními ustanoveními Nařízení Brusel I.

4.4. Prorogace příslušnosti

Nařízení Brusel I nestanoví pouze konkrétní pravidla pro určení příslušnosti soudů, ale umožňuje také stranám sporu zvolit si soud, který bude příslušný k projednání jejich sporu, bez ohledu na jeho ostatní ustanovení. Tato volba je možná dvěma způsoby, jednak dohodou o příslušnosti, tzv. prorogační dohodou, sjednanou mezi stranami za podmínek stanovených v článku 23, a jednak účastí žalovaného na již zahájeném řízení u soudu jinak nepřislušného dle článku 24.

4.4.1. Dohodnutá příslušnost

Ustanovení článku 23 Nařízení Brusel I umožňuje stranám sporu disponovat s příslušností soudů členských států. Tato možnost volby příslušného soudu, je dle mého názoru významným a často používaným institutem např. v oblasti mezinárodního obchodu, neboť umožňuje stranám, aby si vybraly soud nebo soudy, které budou k rozhodnutí v jejich věci příslušné, a to jak před vznikem sporu, tak i po jeho vzniku. Tento článek tedy zakotvuje základní princip, a to princip autonomie vůle stran, a musí být vždy interpretován s ohledem na společnou vůli smluvních stran.⁶²

---

⁶² Rozhodnutí ESD č. 22/85 – Rudolf Anterist v. Crédit Lyonnais.

Prorogační dohody jednak určují příslušnost vybraných soudů členských států, jednak vylučují soudy ostatních členských států z projednání sporu, a to i v případě, že jsou příslušné dle jiných ustanoveních Nařízení Brusel I (zejména článku 2 a článků 5 až 7). Tato skutečnost však neplatí absolutně, neboť prorogační dohody nemohou vyloučit příslušnost takových soudů, které jsou dle článku 22 výlučně příslušné, a dále nemohou být ani v rozporu s články 13, 17 a 21, které výslovně určují podmínky, za kterých se lze dohodou odchýlit od ustanovení Nařízení Brusel I ve věcech pojištění, spotřebitelských smluv a individuálních pracovních smluv.

Prorogační dohody však mohou založit příslušnost soudů členských států pouze za předpokladu, že alespoň jedna ze smluvních stran takovéto dohody má bydliště na území některého z členských států, přičemž nezáleží na tom, zda-li je touto osobou žalobce nebo žalovaný. Další materiální podmínkou platnosti prorogační dohody je, že předmětem sporu mezi stranami je některá z oblastí věcné působnosti Nařízení Brusel I a že se jedná o řízení, které obsahuje mezinárodní prvek. Z judikatury ESD⁶³ a ze samotného textu článku 23 pak vyplývá, že prorogován musí být jedině soud některého z členských států. Nezáleží však na tom, zda-li je uveden konkrétní, místně příslušný soud členského státu, či pouze obecně kterýkoliv soud členského státu.

Formální podmínkou platnosti prorogační dohody je, že musí být uzavřena písemně nebo ústně s písemným potvrzením, na základě praktik vzniklých mezi stranami nebo na základě mezinárodních obchodních zvyklostí. Prorogační dohoda má pak většinou podobu samostatné prorogační doložky ve smlouvách, např. typu: „veškeré spory z této smlouvy vyplývající budou řešeny u českých soudů“ či „veškeré spory z této smlouvy budou řešeny u českých nebo německých soudů, dle volby kupujícího“.⁶⁴

4.4.2. Podřízení se zahájenému řízení

Druhou možností prorogace příslušnosti je ustanovení článku 24, které umožňuje založení příslušnosti soudu některého z členských států tak, že se žalovaný podřídí již

⁶³ Viz např. Rozhodnutí ESD č. C-387/98 ve věci *Coreck Maritime*.

⁶⁴ K formě prorogační dohody existuje bohatá judikatura ESD. V tomto odkazují např. na články Rozehnalové N. a dalších uveřejněné v časopise Právní fórum č. 11 a 12 z roku 2007.

zahájenému řízení. Soud členského státu se tak stane příslušným k projednání věci, jestliže se žalovaný řízení před tímto soudem účastní, a to i v případě, že není dle ostatních ustanovení Nařízení Brusel I příslušný.

Toto ustanovení je specifické v tom, že soud nemůže (s výjimkou věcí uvedených v článku 22) přezkoumávat svoji příslušnost dříve, než doručí žalobu žalovanému a umožní mu, aby se k ní vyjádřil.⁶⁵ Soud tedy musí nejdříve vyčkat, zda-li se žalovaný řízení zúčastní či nikoliv. Jestliže se žalovaný řízení podřídí, tzn. učiní v souladu s národním právem soudu první námitku proti samotné podstatě sporu, založí tím příslušnost tohoto soudu. Pokud se však žalovaný řízení před tímto soudem nezúčastní nebo se jej zúčastní také proto, aby namítal jeho nepřislušnost, článek 24 se neaplikuje a soud pokračuje ve zkoumání své příslušnosti v souladu s Nařízením Brusel I.⁶⁶ Žalovaný se tedy může řízení zúčastnit jak za účelem namítnutí nepřislušnosti soudu, tak může zároveň alternativně namítat obranu ve věci samé, aniž by tím ztratil právo vznést námitku nedostatku příslušnosti.⁶⁷

Přestože v textu článku 24 není jednoznačně vyjádřena podmínka, že se vztahuje pouze na žalované s bydlištěm na území některého z členských států, je nutno tuto základní podmínku aplikace Nařízení Brusel I považovat i za podmínku aplikace článku 24. Tato skutečnost vyplývá ze znění článku 3 a 4 Nařízení Brusel I, které jako jedinou možnou výjimku z aplikace Nařízení Brusel I pouze na žalované s bydlištěm na území některého z členských států, zmiňuje pouze článek 22 a 23.⁶⁸

Vzájemný vztah článku 23 a článku 24 Nařízení Brusel I

ESD se k vzájemnému vztahu článku 23 a článku 24 vyjádřil v již zmíněném rozhodnutí ve věci *Elefanten*, kde uvedl, že článek 24 se aplikuje i za předpokladu, že strany dohodou o příslušnosti určily soud, který je k projednání věci příslušný. Pokud se tedy

---

⁶⁵ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23.9.2008, sp. zn. Nd 336/2007.

⁶⁶ Rozhodnutí ESD č. 150/80 – *Elefanten Schuh GmbH v. Pierre Jacqmain*.

⁶⁷ Rozhodnutí ESD č. 27/81 – *Établissements Rohr société anonyme v. Dina Ossberger*.

⁶⁸ Cheshire, North, Fawcett: *Private international law*, 14. edition. Oxford University press, Oxford 2008, s. 297.

žalovaný zúčastní řízení zahájeného u jiného než dohodnutého soudu a nenamítá při tom jeho příslušnost např. s odkazem na uzavřenou prorogační dohodu, soud aplikuje článek 24 a založí tím svoji příslušnost.

Na základě aplikace článku 24 se tak stane příslušným soud členského státu, který by jinak svoji příslušnost založit nemohl. Jedná se tedy o zvláštní prorogaci, kdy je příslušnost soudu založena pouze na základě skutečnosti, že žalovaný jeho příslušnost nenamítá a souhlasí s tím, aby tento soud spor projednal a rozhodl ve věci.

5. ZVLÁŠTNÍ (ALTERNATIVNÍ) PŘÍSLUŠNOST

V následující části mé diplomové práce se blíže zaměřím na pravidla určení zvláštní neboli alternativní příslušnosti soudů dle oddílu 2 Nařízení Brusel I.

Již preambule Nařízení Brusel I uvádí, že kromě místa bydliště žalovaného by měla existovat i jiná kritéria pro určení příslušnosti soudů založená na úzké vazbě mezi soudem a právním sporem nebo usnadňující řádný výkon spravedlnosti. Tato speciální kritéria zvláštní příslušnosti jsou zakotvena v druhém oddíle Nařízení Brusel I, v článcích 5, 6 a 7. V rámci této zvláštní příslušnosti se dále rozlišuje alternativní příslušnost I dle článku 5, která závisí na bližším vztahu soudu k projednávané věci, a alternativní příslušnost II dle článků 6 a 7, která zohledňuje procesní jevy, které způsobují, že je vhodné žalovat u soudu jiného členského státu než je soud státu bydliště žalovaného.⁶⁹

5.1. Obecné vymezení zvláštní příslušnosti (forum shopping)

Pravidla zvláštní příslušnosti soudů umožňují žalobci vybrat si pro vedení řízení a rozhodnutí sporu jiný soud, než soud příslušný na základě bydliště žalovaného dle článku 2 Nařízení Brusel I. Tato skutečnost je označována jako „forum shopping“.⁷⁰ Žalobce má tedy možnost volby, zda-li bude žalovaného žalovat před soudy jeho bydliště, či zda-li jej zažaluje u soudu jiného členského státu, který je z jakéhokoliv důvodu pro vedení sporu vhodnější, respektive u kterého může žalobce očekávat nejpříznivější výsledek. Důležitou podmínkou takto založené příslušnosti soudu však je, aby mezi zvoleným soudem a předmětem sporu existovalo úzké spojení, které blíže specifikují příslušné články Nařízení Brusel I. Rozhodnutí žalobce, u kterého soudu podá žalobu, bude zpravidla záležet na konkrétních okolnostech v době rozhodování, neboť nelze obecně říci, že soud příslušný dle zvláštních pravidel příslušnosti bude pro

---

⁶⁹ Rozehnalová, Myšáková, Kališ: Judikatura Evropského soudního dvora v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních, část II. Právní fórum č. 3, 2007, s. 73.

⁷⁰ Pauknerová, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé. C.H.BECK, Praha 2008, s. 137.

vedení sporu vždy nejvhodnější a že žalobce dosáhne nejspokojivějšího výsledku právě u tohoto soudu.

Pokud se tedy žalobce rozhodne podat žalobu u soudu určeného dle pravidel zvláštní příslušnosti a tento soud členského státu shledá, že jeho příslušnost je dána, je povinen řízení provést a rozhodnout ve věci i v případě, že žalovaný nemá bydliště na území jeho členského státu.

Jelikož pravidla pro určení zvláštní příslušnosti v taxativně vyjmenovaných případech představují pouze výjimku z obecné zásady, že příslušný je soud členského státu, na jehož území má žalovaný své bydliště, mají být dle ESD vykládána úzce a nedovolují výklad, který přesahuje případy výslovně předvídané Nařízením Brusel I.⁷¹

5.2. Pravidla pro určení příslušnosti dle článku 5 Nařízení Brusel I – alternativní příslušnost I

Nejdůležitějším z článků určujících zvláštní příslušnost je ustanovení článku 5 Nařízení Brusel I. Dle tohoto článku může být osoba, která má bydliště na území některého členského státu, žalována u soudu jiného členského státu, který má zpravidla bližší vztah k projednávané věci, v sedmi taxativně uvedených případech.

Slovní spojení „může být“ však v tomto případě neznámá, že by soud, u něhož je osoba žalována, mohl odmítnout svoji příslušnost, nýbrž vyjadřuje možnost žalobce zvolit si soud, u něhož bude takovou osobu žalovat. Bydliště žalovaného však i nadále zůstává základním kritériem pro určení příslušnosti, neboť článek 5 představuje pouze výjimku z tohoto obecného pravidla, a je proto nutné, aby byl vykládán restriktivně.⁷²

Pravidla uvedená v článku 5 tedy představují alternativu k základní příslušnosti a umožňují žalobci, aby si za splnění stanovených podmínek podle svého uvážení vybral soud, který povede řízení a rozhodne v jeho právním sporu.

---

⁷¹ Viz např. rozhodnutí ESD č. C-103/05 ve věci *Reisch*, č. C-51/97 ve věci *Réunion européenne* či č. C-265/02 ve věci *Frahuil*.

⁷² Cheshire, North, Fawcett: *Private international law*, 14. edition. Oxford University press, Oxford 2008, s. 228, 229.

5.2.1. Příslušnost ve sporech ze smluv

Pravidla určení zvláštní příslušnosti ve sporech, jejichž předmět tvoří smlouva nebo nároky ze smlouvy, vymezuje článek 5 odst. 1 Nařízení Brusel I. Vzhledem k tomu, že toto ustanovení ve své původní podobě zakotvené v Bruselské úmluvě přinášelo řadu interpretačních problémů a bylo předmětem celé řady předběžných otázek adresovaných ESD, bylo nutné jej při transformaci Bruselské úmluvy do Nařízení Brusel I pozměnit.⁷³ Současné znění článku 5 tedy oproti Bruselské úmluvě blíže určuje místo plnění závazku v případě smluv na dodávku zboží nebo služeb a z textu článku byla vyňata příslušnost soudů ve věcech individuálních pracovních smluv.

ESD také v nedávném rozhodnutí ve věci *Falco*⁷⁴ vyjádřil kontinuitu článku 5 odst. 1 Nařízení Brusel I s Bruselskou úmluvou a uvedl, že pro všechny smlouvy s výjimkou smluv o prodeji zboží a poskytování služeb, je nutno zachovat zásady vypracované judikaturou ESD k Bruselské úmluvě, zejména pokud jde o závazek, o nějž se jedná, a o určení místa jeho plnění.

Kritériem pro určení zvláštní příslušnosti ve sporech, jejichž předmět tvoří smlouva nebo nároky ze smlouvy, je místo, kde závazek o nějž se jedná, byl nebo měl být splněn. Jak jsem již uvedla, Nařízení Brusel I obsahuje speciální pravidlo pro určení místa plnění závazku u dvou typů smluv. U smluv o prodeji zboží se rozumí místem plnění místo na území členského státu, kam podle smlouvy zboží bylo nebo mělo být dodáno, a u smluv o poskytování služeb místo na území členského státu, kde služby podle smlouvy byly nebo měly být poskytnuty. Tato domněnka však platí pouze za předpokladu, že si strany smlouvy nedohodly jinak. Jestliže nelze místo plnění takto určit, zejména nejedná-li se o tyto dva druhy smluv, postupuje se dle pravidla obecného a příslušný je soud místa, kde závazek byl nebo měl být splněn.⁷⁵

---

⁷³ Rozehnalová, Myšáková, Knapová: Judikatura Evropského soudního dvora v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních, část III. Právní fórum č. 4, 2007, s. 113.

⁷⁴ Rozhodnutí ESD č. C-533/07 – *Falco Privatstiftung a Thomas Rabitsch v. Gisela Weller Lindhorst*.

⁷⁵ Pokud si strany místo plnění závazku neurčily ve smlouvě, určí se místo plnění na základě práva rozhodného pro danou smlouvu.

Žalobce si tedy na základě tohoto ustanovení může zvolit, zda-li v případech, kdy je předmětem sporu smlouva nebo nároky ze smlouvy, podá žalobu u soudu místa, kde byl nebo měl být závazek splněn nebo zda-li podá žalobu u soudu místa, kde má žalovaný bydliště. Toto pravidlo se však uplatní pouze za předpokladu, že místo plnění je odlišné od bydliště žalovaného. Pokud by se totiž místo plnění shodovalo s bydlištěm žalovaného, příslušnost by byla založena dle tohoto základního pravidla.

Přestože jednou z podmínek založení této zvláštní příslušnosti soudu je, aby mezi zvoleným soudem a předmětem sporu existovalo úzké spojení, soud příslušný dle článku 5 odst. 1 bude oprávněn k rozhodnutí sporu i v případě, že není soudem, který má dle okolností daného případu nejužší spojení s předmětem sporu.⁷⁶

Vztah článku 2 a článku 5 odst. 1 Nařízení Brusel I

Pravidlo uvedené v článku 5 odst. 1 je speciální k obecnému pravidlu základní příslušnosti dle článku 2. Soud místa bydliště žalovaného je totiž až na některé výjimky příslušný vždy, zatímco soud místa plnění závazku ze smlouvy je příslušný jen za splnění určitých podmínek.

Kritérium místa plnění závazku totiž nelze použít ve všech případech, kdy je předmětem sporu smlouva nebo nároky ze smlouvy. Pokud např. místo plnění závazku není možné nikterak geograficky vymezit, případně existuje mnoho míst plnění závazku najednou (např. místo plnění je kdekoliv ve světě), nelze speciální pravidlo týkající se zvláštní příslušnosti použít a v těchto případech lze aplikovat pouze obecné pravidlo příslušnosti obsažené v článku 2.⁷⁷

Podobně by měl žalobce postupovat, tvoří-li základ sporu více závazků, z nichž každý měl být plněn v jiném členském státě a nejedná se o závazek hlavní a závazky vedlejší. ESD totiž v rozhodnutí ve věci *Leathertex*⁷⁸ dospěl k závěru, že v takovýchto případech

---

⁷⁶ Héléne v. Lith: International Jurisdiction and commercial litigation. T.M.C.Asser Press, The Hague 2009, s. 76.

⁷⁷ Rozhodnutí ESD č. C- 256/00 – Besix SA v. Wasserreinigungsbau Alfred Kretzschmar GmbH & Co. KG a další.

⁷⁸ Rozhodnutí ESD č. C-420/97 – Leathertex Divisione Syntetici SpA v. Bodetex BVBA.

nelze přisoudit pravomoc k řešení celého sporu jednomu ze soudů v těchto členských státech a příslušnost v tomto případě náleží všem dotčeným soudům podle místa plnění závazku. Poukázal však na to, že takové řešení je nevhodné, neboť stejný spor by měly řešit různé soudy. Proto má v těchto případech žalobce vždy možnost zvolit si pro vedení řízení soud dle obecného pravidla článku 2, na základě kterého bude soud bydliště žalovaného příslušný k rozhodnutí celého sporu.

Výklad pojmu „věci týkající se smlouvy“

Pro aplikaci článku 5 odst. 1 je nezbytné, aby se jednalo o spor, jehož předmět tvoří smlouva nebo nároky ze smlouvy. V anglickém znění Nařízení Brusel I je pro vyjádření předmětu sporu použito slovní spojení „in matters relating to a contract“⁷⁹, které v doslovném překladu znamená „ve věcech týkajících se smlouvy“. Oficiální překlad Nařízení Brusel I namísto tohoto pojmu uvádí spojení „pokud předmět sporu tvoří smlouva nebo nároky ze smlouvy“. V následujícím výkladu tohoto spojení však budu pro zjednodušení používat pojem „věci týkající se smlouvy“.

Vymezení pojmu „věci týkající se smlouvy“ se stalo častým předmětem rozhodování ESD. Ten ve své judikatuře opakovaně konstatoval, že pojem „věci týkající se smlouvy“ je třeba vykládat nezávisle na jednotlivých národních právních řádech a je tedy nutné jej vnímat jako autonomní koncept.⁸⁰

Tuto myšlenku ESD vyjádřil např. v rozhodnutí ve věci *Peters*⁸¹, ve kterém se zabýval otázkou, zda lze článek 5 odst. 1 aplikovat i na spor mezi právnickou osobou soukromého práva a jedním jejím členem, kterému vznikla povinnost zaplatit peněžitou částku, jejímž základem je vztah mezi touto právnickou osobou (sdružením) a jeho členy. ESD ve svém rozhodnutí mimo jiné uvedl, že pojem „věci týkající se smlouvy“ nesmí být vykládán pod vlivem jednotlivých národních právních řádů členských států,

---

⁷⁹ Ve španělské verzi pojem „en materias contractuales“ by oproti tomu v doslovném překladu do českého jazyka zněl „ve smluvních věcech“.

⁸⁰ Héléne v. Lith: *International Jurisdiction and commercial litigation*. T.M.C.Asser Press, The Hague 2009, s.78.

⁸¹ Rozhodnutí ESD č.34/82 – *Martin Peters Bauunternehmung GmbH v. Zuid Nederlandse Aannemers Vereniging*.

nýbrž je třeba jej vnímat jako nezávislý koncept, který byl vytvořen pro účely aplikace Nařízení Brusel I, a je proto nutné jej vykládat s ohledem na jeho cíle a zajistit tak jeho plnou efektivitu. Z tohoto důvodu judikoval, že výše uvedený závazek lze považovat za „věc týkající se smlouvy“.

V rozhodnutí ve věci *Arcado*⁸² zahrnul ESD pod tento pojem také otázky týkající se neoprávněného vypovězení smlouvy o obchodním zastoupení a nároku na zaplacení provize, v rozhodnutí ve věci *De Bloos*⁸³ pak také žalobu na náhradu škody vzniklé porušením smluvní povinnosti, kde jako příslušný soud určil ten, v jehož obvodu měla být předmětná smluvní povinnost splněna. Naopak v rozhodnutí ve věci *Frahuil*⁸⁴ nezahrnul pod tento pojem situace, kdy se věřitel, který uhradil celní povinnosti toho, který na něj tuto povinnost postoupil, domáhá úhrady vynaložených částek po vlastníku zboží, který předmětnou záměnu věřitelů neschválil a postoupení předmětné povinnosti tak neautorizoval.

Konečně v důležitém rozhodnutí ve věci *Handte*⁸⁵ odpovídal ESD mimo jiné na otázku, zda-li se článek 5 odst. 1 vztahuje i na právní vztahy mezi konečným kupujícím a výrobcem, který není prodávajícím, a to v souvislosti s uplatněním nároku z vad prodávaného zboží. I zde však ESD uvedl, že pojem „věci týkající se smlouvy“ je nutno interpretovat nezávisle s ohledem na primární cíl celé úpravy Nařízení Brusel I, a proto rozhodl, že pod pojem „věci týkající se smlouvy“ nespadá situace, kdy ani jedna ze stran dobrovolně nepřevzala vůči druhé straně závazek, neboť z toho důvodu tyto strany nejsou vzájemně ve smluvním vztahu a nejedná se o „věc týkající se smlouvy“. V případě, kdy by výrobce mohl být žalován konečnými spotřebiteli bez toho, aniž by mezi nimi byl jakýkoliv smluvní vztah, by totiž nebyl dán požadavek právní jistoty a předvídatelnosti možného sudiště, který je jedním ze základních principů Nařízení Brusel I.

---

⁸² Rozhodnutí ESD č. 9/87 – *Arcado v. SA Haviland*.

⁸³ Rozhodnutí ESD č. 14/76 – *A. De Bloos SPRL v. Sociéré en commandite par actions Bouyer*.

⁸⁴ Rozhodnutí ESD č. C-265/02 – *Frahuil SA v. Assitalia SpA*.

⁸⁵ Rozhodnutí ESD č. C-26/91 – *Jakob Handte & Co. GmbH v. TMCS*.

Z výše uvedeného vyplývá, že pojem „věci týkající se smlouvy“ je zásadně nutno vykládat autonomně s ohledem na cíle Nařízení Brusel I a že pro aplikaci článku 5 odst. 1 je nezbytné, aby žalobce a žalovaný byly spolu vzájemně ve smluvním vztahu, a to i na základě dobrovolně převzatého závazku jednou stranou vůči straně druhé.

Obecné místo plnění závazku

Kritériem pro určení příslušnosti soudů dle článku 5 odst. 1 je obecně místo, kde závazek o nějž se jedná, byl nebo měl být splněn. Soud, kde se takové místo nachází, je potom příslušný k vedení sporu.

Určení místa plnění závazku přitom není vždy jednoznačné a doposud představuje jednu z problematických otázek, kterou se ESD při svém rozhodování zabývá. Z jeho judikatury⁸⁶ přitom vyplývá, že místo plnění závazku musí být určeno v souladu s právem rozhodným pro tento závazek stanoveným na základě kolizních norem soudu, který případ rozhoduje. Je tomu tak proto, že cílem takto určené alternativní příslušnosti je nalézt takový soud, který má ze všech soudů připadajících v daném případě v úvahu k závazku nejužší vztah. Navíc je věcí národního zákonodárství, definovat místo plnění tak, aby byl vzat v úvahu jak zájem na náležitém výkonu spravedlnosti, tak zájem na adekvátní ochraně jednotlivců.

V souvislosti s takovýmto určením místa plnění se ESD v rozhodnutí *Group Concorde* zabýval také otázkou principu právní jistoty, který vyžaduje takový výklad pravidel o příslušnosti, aby byla umožněna obvyklá, dobře informovaná obrana žalovaného tak, aby mohl v rozumné míře předvídat, u jakého soudu bude žalován. V tomto směru poukázal ESD na skutečnost, že kolizní normy pro určení práva rozhodného pro závazkové vztahy byly pro většinu členských států sjednoceny Římskou úmluvou ze dne 19.6.1980, o právu použitelném pro závazky ze smluv, a není zde tedy velké riziko, že se bude lišit právo použité k určení místa plnění v závislosti na tom, soud které země rozhoduje.

---

⁸⁶ Rozhodnutí ESD č. 12/76 – *Industrie Tessili Italiana Como v. Dunlop AG*; Rozhodnutí ESD č. C-440/97 – *GIE Groupe Concorde a další v. kapitán plavidla „Suhadiwarno Panjan“ a další*.

Důležité je ovšem zmínit, že pojem „smlouva“ je na rozdíl od termínu „místo plnění“ nutno vykládat vždy autonomně bez návaznosti na vnitrostátní právní řád.⁸⁷

Výše zmíněné pravidlo, tedy že místo plnění závazku se určuje na základě práva rozhodného pro smlouvu, ze které závazek vyplývá, tzv. pravidlo *Tessili*, bylo ESD doplněno tzv. pravidlem *De Bloos* podle něhož se k určení místa plnění závazku vychází z konkrétního smluvního vztahu.⁸⁸ ESD totiž ve zmíněném rozhodnutí dospěl k závěru, že pro určení místa plnění je rozhodující taková smluvní povinnost, která odpovídá smluvnímu nároku, na kterém založil žalující svou žalobu.

Na závěr tohoto pojednání o místě plnění závazku bych uvedla také rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 27.1.2009, sp. zn. 5 Cmo 473/2008, ve kterém Vrchní soud uvedl, že místem plnění závazku ve směnečných věcech je platební místo směnky, a proto leží-li platební místo směnky na území České republiky, jsou k projednání takové směnečné věci příslušné soudy České republiky, i když žalovaným je příslušník jiného členského státu EU.

Místo plnění u smluv o prodeji zboží a smluv o poskytnutí služeb

Zavedení autonomní definice místa plnění závazku v případě prodeje zboží nebo poskytování služeb za předpokladu, že nebylo stranami dohodnuto jinak, bylo jednou ze zásadních změn, které přineslo Nařízení Brusel I oproti Bruselské úmluvě v článku 5 odst. 1 písm. b), neboť ta žádnou takovou domněnku neobsahovala.⁸⁹ Nebylo-li tedy stranami dohodnuto jinak, rozumí se pro účely článku 5 odst. 1 místem plnění závazku a rovněž kritériem pro určení příslušnosti soudů pro tyto dva typy smluv jednak místo, kam zboží bylo nebo mělo být dodáno, a jednak místo, kde služby byly nebo měly být poskytnuty.

---

⁸⁷ Rozhodnutí ESD č.34/82 ve věci *Peters*.

⁸⁸ Pauknerová, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé. C.H.BECK, Praha 2008, s. 139.

⁸⁹ Cheshire, North, Fawcett: Private international law, 14. edition. Oxford University press, Oxford 2008, s. 237.

Vzhledem k tomu, že toto ustanovení je v Nařízení Brusel I novinkou, bylo již několikrát předmětem rozhodování ESD. Podrobněji uvedu dvě novější rozhodnutí ESD ve věci *Color Drack*⁹⁰ a ve věci *Rehder*⁹¹.

V prvním z nich se ESD zabýval otázkou příslušnosti soudu při rozhodování o nárocích ze smlouvy o prodeji zboží dodaného na různá místa téhož členského státu. ESD v něm řešil předběžnou otázku rakouského soudu, zda-li musí být článek 5 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel I vykládán tak, že pokud prodejce zboží, který má sídlo na území jednoho členského státu, dodá zboží kupujícímu, který má sídlo na území jiného členského státu, na různá místa tohoto jiného členského státu, může být žalován kupujícím, co se smluvního nároku všech (dílčích) plnění týče, před soudem jednoho z těchto míst plnění. ESD se při řešení této otázky zabýval dvěma problémy, jednak zda je v případě více míst dodání v témže členském státě použitelný tento článek, jednak zda může žalobce žalovat žalovaného u soudu místa dodání podle své volby, pokud se žaloba týká všech dodání.

V odpovědi na první otázku ESD zastal názor, že ustanovení článku 5 odst. 1 písm. b) určuje jak mezinárodní tak místní příslušnost soudu, čímž sjednocuje pravidla o soudní příslušnosti a také přímo stanoví místně příslušný soud, aniž by odkazoval na vnitrostátní pravidla členských států. Proto ESD považuje toto ustanovení použitelné i v případě více míst dodání v témže členském státě, neboť strany smlouvy mohou snadno předvídat, ve kterém členském státě mohou svůj spor soudu předložit.

K druhému problému ESD uvedl, že jelikož Nařízení Brusel I v případě smluv o prodeji zboží samostatně určuje místo plnění závazku jako místo, kde závazek, který charakterizuje smlouvu, byl nebo má být splněn, zamýšlí tím soustředit soudní příslušnost pro spory týkající se všech smluvních závazků na místo plnění a stanovit jedinou soudní příslušnost pro všechny nároky ze smlouvy. Z toho pak ESD vyvodil, že v případě více míst dodání zboží je zásadně třeba místem plnění rozumět místo, které zajišťuje nejužší vztah mezi smlouvou a příslušným soudem. Takovým místem je pak

---

⁹⁰ Rozhodnutí ESD č. C-386/05 – *Color Drack GmbH v. Lexx International Vertriebs GmbH* in Bulletin Advokacie č. 7-8, 2009, s. 65.

⁹¹ Rozhodnutí ESD č. C-204/08 – *Peter Rehder v. Air Baltic Corporation*.

místo hlavního dodání, které musí být stanoveno v závislosti na ekonomických kritériích, a nelze-li takové místo určit, může žalobce podat žalobu u soudu místa dodání podle své volby.

Na toto rozhodnutí navázal ESD v rozhodnutí ve věci *Rehder*, které se však týkalo poskytování služeb. Jednalo se o spor mezi panem Rehderem a leteckou společností se sídlem v Lotyšsku o náhradu škody za pozdní přilet do sjednaného místa přiletu z důvodu zrušení původního letu. Pan Rehder žaloval leteckou společnost v místě odletu letadla, neboť dle jeho názoru bylo toto místo místem poskytnutí služby. Letecká společnost a odvolací soud však za toto místo považovaly místo sídla společnosti, která let zajišťuje. ESD se při stanovení místa poskytnutí služby řídil podobnými úvahami jako ve věci *Color Drack*, na které několikrát odkázal. Z toho důvodu uvedl, že i v případě více míst poskytování služeb v několika členských státech je nutné najít místo, které představuje nejužší vztah soudu se smlouvou, tedy místo, kde podle smlouvy dochází k hlavnímu poskytování služeb. V případě smlouvy o letecké přepravě osob jsou těmito službami např. zajištění nástupu cestujících a jejich přijetí na palubě v místě odletu, odlet letadla ve stanovenou hodinu, přeprava cestujících a jejich zavazadel, jejich zaopatření během letu a výstup v místě přistání v hodinu sjednanou ve smlouvě. Jedinými místy, které mají dle ESD přímou vazbu s uvedenými službami jsou pak místa odletu a přiletu letadla. Tyto místa tedy považuje ESD jako místa hlavního poskytování služeb, neboť obě tato místa zaručují úzký vztah soudu s projednávaným sporem. Žalobce požadující náhradu škody si tedy může zvolit příslušný soud, v jehož obvodě se nachází jedno z těchto míst.

ESD tedy uzavřel, že v případě více míst poskytování služeb v několika členských státech, je třeba najít místo, které zajišťuje nejužší vztah mezi dotčenou smlouvou a příslušným soudem, zejména místo, kde podle této smlouvy musí docházet k hlavnímu poskytování služeb. Žalobce má poté možnost volby, u kterého soudu na základě takto stanoveného místa žalobu podá.⁹²

---

⁹² K vymezení pojmu „smlouva o poskytování služeb“ viz rozhodnutí ESD č. C-533/07 ve věci *Falco*, z novějších rozhodnutí k problematice článku 5 odst. 1 písm. b) viz např. rozhodnutí ESD č. C-381/08 ve věci *Car Trim*.

Spor o existenci smlouvy

Na závěr této části bych chtěla uvést rozhodnutí ESD ve věci *Effer*⁹³ ohledně sporu o existenci smlouvy, na základě které se rozhoduje o určení příslušnosti soudu. ESD k tomuto uvedl, že žalobce se může dovolávat příslušnosti soudu místa plnění i tehdy, když se strany přou o existenci samotné smlouvy, na níž je založen žalobcův nárok, neboť národní soud má také pravomoc posoudit všechny podstatné náležitosti smlouvy tak, aby mohl určit, zda je či není příslušný spor rozhodnout.

5.2.2. Příslušnost ve věcech výživného

Nařízení Brusel I v článku 5 odst. 2 obsahuje pravidla pro určení příslušnosti soudů ve věcech týkajících se výživného. Vzhledem k tomu, že věci rodinného práva jsou z oblasti jeho působnosti vyňaty, lze toto ustanovení považovat za výjimku. Smyslem tohoto ustanovení je poskytnout výhodu osobě oprávněné k výživě, která je odůvodněna jejím slabším postavením ve vztahu k osobě k výživě povinné.⁹⁴

Osoba, která má bydliště na území některého členského státu, může být tedy ve věcech týkajících se výživného žalována u soudu místa, kde má osoba oprávněná k výživě bydliště nebo místo obvyklého pobytu. Osoba oprávněná k výživě si může zvolit, zda podá žalobu ve věcech výživného u soudu místa svého bydliště nebo obvyklého pobytu či u soudu místa bydliště žalovaného dle základního pravidla příslušnosti.⁹⁵ Je-li věc týkající se výživného věcí vedlejší v řízení týkajícím se osobního stavu, lze podat žalobu také u soudu, který je k tomuto řízení příslušný podle práva státu místa řízení, pokud tato příslušnost není založena pouze státní příslušností některé ze stran.

ESD přiznává pojmu „osoba oprávněná k výživě“ autonomní význam. Za takovou osobu považuje jakoukoliv osobu žádající výživné, včetně osoby, která podává žádost na výživné poprvé. Není tak činěn rozdíl mezi osobami, které jsou již za oprávněnou

⁹³ Rozhodnutí ESD č. 38/81 – *Effer SpA v. Hans-Joachim Kantner*.

⁹⁴ Valdhans, Říhová: *Judikatura Evropského soudního dvora v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních*, část V. Právní fórum č. 6, 2007, s. 194.

⁹⁵ Toto ustanovení představuje také výjimku v tom, že jako jedno z kritérií pro určení příslušnosti je zde použit „obvyklý pobyt“.

osobu k žádosti o výživné uznány, a osobami, které zatím statut oprávněné osoby nemají.⁹⁶ Také pojem „výživného“ je dle ESD nutno vykládat autonomně.⁹⁷

Ačkoliv článek 5 odst. 2 dovoluje podat žalobu u soudu v místě bydliště či obvyklého pobytu osoby oprávněné z výživného, nikterak nezdůrazňuje, že žalobcem v tomto případě může být pouze osoba oprávněná z výživného.⁹⁸ ESD však ve svém rozhodnutí ve věci *Bayern*⁹⁹ judikoval, že toto ustanovení je nutno vykládat tak, že se jej nemůže dovolávat orgán veřejné moci, kterému byla postoupena práva osoby oprávněné k výživě a který se po osobě k výživě povinné domáhá regresu částky poskytnuté formou vzdělávacího grantu dle veřejného práva osobě oprávněné z výživného. Je tomu tak proto, že orgán veřejné moci není v horším postavení než osoba povinná k placení výživného.

Vzhledem k tomu, že již vstoupilo v platnost Nařízení Rady (ES) č. 4/2009, ze dne 18. prosince 2008, o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností (Nařízení o výživném), které se použije na vyživovací povinnosti vyplývající z rodinných vztahů, rodičovství, manželství nebo švagrovství, bude třeba ustanovení článku 5 odst. 2 Nařízení Brusel I pozměnit. Samotné Nařízení o výživném hovoří o tom, že ode dne jeho účinnosti by měly členské státy ve věcech týkajících se výživného aplikovat Nařízení o výživném namísto Nařízení Brusel I.^{100 101}

---

⁹⁶ Rozhodnutí ESD č. C-295/95 – Jacke Farrell v. James Long..

⁹⁷ Pauknerová, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé. C.H.BECK, Praha 2008, s. 141; viz např. rozhodnutí ESD č. 120/79 ve věci *De Cavel II* či rozhodnutí ESD č. C-220/95 ve věci *Boogard*.

⁹⁸ Cheshire, North, Fawcett: Private international law, 14. edition. Oxford University press, Oxford 2008, s. 246.

⁹⁹ Rozhodnutí ESD č. C-433/01 – Freistaat Bayern v. Jan Blidjenstein.

¹⁰⁰ Nařízení o výživném by se mělo s výjimkou některých ustanovení používat ode dne 18. června 2011, avšak pouze za předpokladu, že k tomuto dni bude použitelný Haagský protokol z roku 2007. V opačném případě se Nařízení o výživném použije ode dne použitelnosti uvedeného protokolu v EU.

¹⁰¹ Také Zelená kniha uvedla, že pokud jde o oblast působnosti, po přijetí Nařízení o výživném by měly být do seznamu oblastí, na něž se Nařízení Brusel I nevztahuje, zařazeny záležitosti související s vyživovacími povinnostmi.

5.2.3. Příslušnost ve věcech týkajících se deliktů nebo kvazideliktů odpovědnosti

Druhým nejčastěji využívaným alternativním pravidlem pro určení příslušnosti soudů je článek 5 odst. 3, který umožňuje žalobci zvolit si příslušný soud ve věcech deliktů nebo kvazideliktů odpovědnosti.¹⁰² Důvodem pro vytvoření této zvláštní příslušnosti byla skutečnost, že osoba postižená deliktním jednáním nemá být nucena žalovat v místě bydliště žalovaného, které se může často nacházet v jiném členském státě, než kde došlo k deliktnímu jednání.¹⁰³

Dle tohoto ustanovení může žalobce podat žalobu ve věcech týkajících se deliktů nebo kvazideliktů odpovědnosti, tj. ve věcech protiprávního jednání nebo jednání, které je postaveno na roveň protiprávnímu jednání, u soudu místa, kde došlo nebo může dojít ke škodné události.¹⁰⁴ Předpokladem uplatnění tohoto speciálního pravidla je tedy jednak deliktů či kvazideliktů jednání, jednak skutečnost, že vznikla škoda nebo je zde nebezpečí či možnost, že taková škoda vznikne.¹⁰⁵

Vymezení pojmu „deliktů či kvazideliktů“ stejně tak jako způsob interpretace těchto pojmů, bylo podobně jako u předchozích článků předmětem rozhodování ESD. V rozhodnutí ve věci *Kalfelis*¹⁰⁶ ESD uvedl, že pojem „věci týkající se deliktů či kvazideliktů odpovědnosti“ nemůže být vykládán pouze podle některého národního právního řádu, ale je nutné jej považovat za autonomní pojem, který musí být vykládán v duchu systému a cílů Nařízení Brusel I.

---

¹⁰² Valdhans, Svobodová: Judikatura Evropského soudního dvora v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních, část IV. Právní fórum č. 5, 2007, s. 153.

¹⁰³ Brodec, J.: Alternativní soudní příslušnost dle nařízení Brusel I. Jurisprudence č. 3, 2007, s. 56.

¹⁰⁴ V anglickém znění: „in matters relating to tort, delict or quasi-delict“. Dne 5.9.2006 bylo provedeno corrigendum českého znění tohoto ustanovení tak, že původní znění „ve věcech týkajících se protiprávního jednání či jednání, které je postaveno na roveň protiprávnímu jednání“ bylo nahrazeno vhodnějším „ve věcech týkajících se deliktů nebo kvazideliktů odpovědnosti“.

¹⁰⁵ Bruselská úmluva neobsahovala ustanovení o možnosti vzniku škody, ESD tedy tuto možnost dovedl ve své judikatuře. Viz např. rozhodnutí č. C-167/00 ve věci *Verein für Konsumentinformation v. Henkel*.

¹⁰⁶ Rozhodnutí ESD č. 189/87 – *Athanasios Kalfelis v. Bankhaus Schröder a další*.

Jak vyplývá z jeho pozdější judikatury, pod tento pojem je možno zahrnout např. žaloby pro urážku na cti či pomluvu, způsobení škody z nedbalosti, porušení autorského práva či nekalou soutěž.¹⁰⁷

Místo škodné události

Kritériem pro určení zvláštní příslušnosti dle článku 5 odst. 3 je místo, kde došlo nebo může dojít ke škodné události. Jednou z otázek, kterou se zabýval ESD při vymezení místa škodné události, bylo, zda-li se za takové místo považuje místo, kde se škoda objevila, tzn. místo kde škoda vznikla či se stala zjevnou, nebo místo, kde došlo k události, která je příčinou škody. Ve věci *Bier*¹⁰⁸ řešil ESD spor mezi nizozemskou společností podnikající v zahradnictví, které způsobila škodu francouzská společnost tím, že vypouštěním odpadních látek znečistila řeku Rýn, na které byla nizozemská společnost závislá. Nizozemská společnost žalovala francouzskou spol. v Nizozemsku, tamní soud však svoji příslušnost popřel s tím, že příslušný je soud v místě, kde došlo k vypuštění odpadu. ESD dospěl ve svém rozhodnutí k závěru, že pokud se místo události, která může vést ke vzniku deliktní či kvazideliktní odpovědnosti, a místo, kde tato událost vyústí ve škodu, liší, pokrývá pojem místo škodné události obě tato místa. ESD tak umožnil žalobci, aby dle svého uvážení podal žalobu buď u soudu místa, kde se škoda objevila, nebo u soudů místa, kde se stala událost, která je příčinou škody.

Toto pravidlo použil ESD také ve zcela odlišném kontextu ve věci *Shevill*¹⁰⁹ v případě mezinárodní pomluvy uveřejněné v novinách ve více členských státech. ESD zde dospěl k závěru, že místem, kde došlo k události, která je příčinou vzniku škody, je místo, kde má vydavatel novin své sídlo, a místem, kde událost vyústila ve škodu, jsou všechna místa, kde byly noviny distribuovány a oběť je tu známá. Zatímco v prvním případě je soud v tomto místě příslušný projednat žalobu na náhradu veškeré způsobené škody, v druhém případě jsou příslušné k projednání žaloby i soudy všech takto určených členských států, avšak pouze v rozsahu té škody, která vznikla na území daného státu.

---

¹⁰⁷ Cheshire, North, Fawcett: Private international law, 14. edition. Oxford University press, Oxford 2008, s. 249.

¹⁰⁸ Rozhodnutí ESD č. 21/76 – Handelswekerij G. J. Bier BV v. Mines de potasse d'Alsace SA.

¹⁰⁹ Rozhodnutí ESD č. C-68/93 – Fiona Shevill, Chequepoint SARL a další v. Presse Alliance SA.

Oproti tomu pojem „místo škodné události“ nelze vykládat tak extenzivně, aby zahrnoval jakékoliv místo, kde se projeví negativní důsledky události, která již způsobila škodu jinde. Za místo škodné události tedy nelze považovat např. místo, kde oběť utrpěla finanční újmu, která následovala poté, co jí vznikla škoda v jiném členském státě, neboť takový výklad by mohl vést k založení příslušnosti soudu, který není nikterak spojen s předmětem sporu.¹¹⁰

Ve věci *Dumez*¹¹¹ pak ESD pod pojem „místo škodné události“ nezahrnul místo, kde byla žalobci způsobena škoda, která byla pouhým následkem újmy, kterou utrpěly osoby na jiném místě, tedy místo tzv. nepřímé škody. Jednalo se o situaci, kdy škoda utrpěná žalobcem byla nepřímým následkem finanční ztráty, kterou utrpěly pobočky žalobce v jiném členském státě. ESD k tomuto pak konstatoval, že žalobce, který utrpěl škodu jako následek škody jiných osob, jež byly přímými oběťmi protiprávního jednání, nemá právo podat žalobu proti pachateli u soudu místa, kde utrpěl škodu na svém majetku, neboť pojem „místo škodné události“ zahrnuje pouze místo, kde vznikla škoda, která je přímým následkem deliktního jednání, ze kterého plyne pachateli odpovědnost. Je tomu tak proto, že místo kde vznikla přímá škoda je úzce spjato s ostatními prvky odpovědnosti, zatímco u nepřímé škody tomu tak není.

Vztah článku 5 odst. 3 a článku 5 odst. 1 Nařízení Brusel I

Přestože se zdá být vymezení působnosti článku 5 odst. 1 na věci týkající se smlouvy a článku 5 odst. 3 na věci týkající se deliktní nebo kvazideliktní odpovědnosti jednoznačné, v praxi se objevují případy, kdy je toto rozlišení problematické.

ESD považuje pojem „věci týkající se deliktní nebo kvazideliktní“ odpovědnosti za nezávislý pojem, který pokrývá veškeré žaloby, jejichž cílem je založit odpovědnost žalovaného a které se netýkají smlouvy ve smyslu článku 5 odst. 1.¹¹²

---

¹¹⁰ Blíže viz rozhodnutí ESD č. C-364/93 – Antonio Marinari v. Lloyds Bank plc. and Zubaidi Trading Company.

¹¹¹ Rozhodnutí ESD č. C-220/88 – Dumez France SA a Tracoba SARL v. Hessische Landesbank a další.

¹¹² Rozhodnutí ESD č. 189/87 ve věci *Kalfelis*.

Při rozhodování, zda-li se příslušnost soudu v konkrétním případě založí dle článku 5 odst. 1 nebo dle článku 5 odst. 3 je tedy nutné užít následující postup. V první řadě je třeba vymezit, zda-li se jedná o věc týkající se smlouvy. Pokud ano, soud založí svoji příslušnost na základě článku 5 odst. 1 a článek 5 odst. 3 se neaplikuje. Jestliže se v daném konkrétním případě nejedná o věc týkající se smlouvy, je nutno posoudit, zda-li se jedná o věc týkající se deliktů či kvazideliktů odpovědnosti, tedy zda se jedná o žalobu, jejímž cílem je založit odpovědnost žalovaného. Pokud soud dospěje k závěru, že se jedná o takovou žalobu, založí svoji příslušnost na základě článku 5 odst. 3, s výjimkou případů, které jsou upraveny v ostatních odstavcích článku 5. Důležitou podmínkou aplikace článku 5 odst. 3 je však také skutečnost, že došlo nebo může dojít ke škodné události.¹¹³

Soud, který je na základě článku 5 odst. 3 příslušný rozhodnout o žalobě založené na deliktů odpovědnosti, však není příslušný rozhodnout o jiné akcesorické žalobě, která s takovou žalobou sice fakticky souvisí, ale takto založena není.¹¹⁴

Vztahem těchto dvou ustanovení se ESD zabýval také v rozhodnutí ve věci *Tacconi*¹¹⁵. Spor se týkal tzv. předsmlovné odpovědnosti, kdy se podle názoru italské společnosti Tacconi německá společnost Wagner chovala při vyjednávání smlouvy v rozporu s dobrými mravy, neboť nejdříve přislíbila uzavřít smlouvu, avšak následně to odmítla. Italská společnost se proto obrátila na italské soudy s nárokem na náhradu škody, německá společnost však namítala aplikaci článku 5 odst. 1 namísto článku 5 odst. 3, přestože žádná smlouva doposud nebyla uzavřena. Italský soud se tedy obrátil na ESD s žádostí o rozhodnutí, pod který článek Nařízení Brusel I tento spor spadá. ESD při rozhodování nejdříve zdůraznil nezávislost článků 5 odst. 1 a 5 odst. 3, které musí být vždy interpretovány zcela nezávisle jak na sobě samotných, tak na jakémkoliv národním právním řádu. Poté uzavřel, že v případech jako je tento, který lze charakterizovat nedostatkem dobrovolně převzatých závazků jednou stranou vůči druhé straně ve fázi sjednávání smlouvy, se jedná o věci týkající se deliktů či kvazideliktů jednání,

---

¹¹³ Cheshire, North, Fawcett: Private international law, 14. edition. Oxford University press, Oxford 2008, s. 248.

¹¹⁴ Rozhodnutí ESD č. 189/87 ve věci *Kalfelis*.

¹¹⁵ Rozhodnutí ESD č. C-334/00 – *Fonderie Officine Meccaniche Tacconi Spa v. Heinrich Wagner Sinto Maschinenfabrik GmbH (HWS)*.

nikoliv o věci týkající se smlouvy, neboť článek 5 odst. 1 nezahrnuje smlouvy, které mají být teprve sjednány.¹¹⁶

5.2.4. Příslušnost v adhezních řízeních

Nařízení Brusel I umožňuje v článku 5 odst. 4 spojit žalobu o náhradu škody nebo o uvedení do původního stavu s probíhajícím trestním řízením. Podle tohoto ustanovení tak může být osoba, která má bydliště na území některého členského státu, žalována v jiném členském státě, jedná-li se o žalobu na náhradu škody nebo žalobu o uvedení do původního stavu vyvolanou jednáním, které je trestným činem, u soudu, u něhož byla podána obžaloba, ovšem pouze za předpokladu, že tento soud je dle práva pro něj platného oprávněn rozhodovat o občanskoprávních nárocích. V České republice tuto možnost soudu přiznává zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, na základě kterého a za podmínek v něm uvedených rozhoduje soud, který vede trestní řízení, o nároku poškozeného na náhradu škody.

Toto ustanovení se ovšem uplatní pouze za předpokladu, že se jedná o věci spadající do působnosti Nařízení Brusel I.

5.2.5. Příslušnost ve sporech z provozování pobočky, zastoupení nebo jiné provozovny

Dalším z případů, kde se uplatní pravidla zvláštní příslušnosti, jsou dle ustanovení článku 5 odst. 5 spory vyplývající z provozování pobočky, zastoupení nebo jiné provozovny (dále také souhrnně „složky“). Kritériem pro určení příslušnosti je v tomto případě místo, kde se tyto složky nacházejí. Osoba, která má sídlo (bydliště) na území některého členského státu, pak může být v těchto případech žalována též u soudu členského státu, na jehož území se nachází její pobočka, zastoupení nebo jiná provozovna.

---

¹¹⁶ K tomu také viz rozhodnutí ESD č. C-51/97 ve věci *Réunion européenne*.

Pro aplikaci tohoto ustanovení musí být tedy kumulativně splněny dvě podmínky, jednak žalovaný, který má bydliště v jednom členském státě, musí mít pobočku, zastoupení nebo jinou provozovnu v jiném členském státě, a jednak se musí jednat o spor, který vyplývá z provozování takovéto složky.

Vymezení pojmu „pobočka, zastoupení nebo jiná provozovna“

ESD se zabýval vymezením pojmu „pobočka, zastoupení nebo jiná provozovna“, jakožto útvaru bez právní subjektivity, v několika významných rozhodnutích.

V již zmíněném rozhodnutí ve věci *De Bloos* ESD vymezil jeden ze znaků pobočky, zastoupení či jiné provozovny, a to skutečnost, že je subjektem řízení a kontroly ze strany kmenové společnosti. ESD totiž nepovažoval držitele licence k výhradnímu prodeji, který není při výkonu své činnosti řízen či veden poskytovatelem licence, za ředitele pobočky, zastoupení či jiné provozovny poskytovatele licence, a vyloučil tak aplikaci článku 5 odst. 5 na tyto situace.

K dalšímu pozitivnímu vymezení tohoto pojmu došlo v rozhodnutí ESD ve věci *Somafer*¹¹⁷. ESD rozhodoval spor mezi francouzskou společností, která obchodovala v Německu prostřednictvím svého obchodního zástupce, kterým byl zaměstnanec této společnosti, a německou společností, se kterou obchodovala. Francouzská společnost však neměla v Německu kancelář ani neměla zapsanou žádnou organizační složku v německém obchodním rejstříku. ESD tedy řešil otázku, zda-li lze činnost obchodního zástupce francouzské společnosti v Německu považovat za pobočku, zastoupení nebo jinou provozovnu. ESD se nejprve vyslovil pro autonomní výklad tohoto pojmu. Poté vymezil obecné znaky pobočky, zastoupení nebo jiné provozovny a to tak, že se musí jednat o obchodní místo trvalého charakteru s vlastním obchodním vedením a materiálním zajištěním, jako je například rozšíření kmenové společnosti. Musí být schopno samostatně obchodovat s třetími stranami a přesto, že nutně musí mít právní vazby s kmenovou společností, nemusí s ní být v přímém spojení. Obchodní zástupce francouzské společnosti v Německu tyto podmínky tedy nesplňoval.

---

¹¹⁷ Rozhodnutí ESD č. 33/78 – *Somafer SA v. Saar – Ferngas AG*.

Výrazně extenzivní výklad pojmu „pobočka, zastoupení či jiná provozovna“ zastal ESD v rozhodnutí ve věci *Schotte*¹¹⁸, neboť za pobočku, zastoupení či jinou provozovnu označil také nezávislou společnost se sídlem v některém členském státě, která má stejný název a identické vedení jako kmenová společnost, působí jako její rozšíření a prostřednictvím které kmenová společnost se sídlem v jiném členském státě provozuje svou činnost ve státě sídla této nezávislé společnosti.

Za pobočku, zastoupení nebo jinou provozovnu je tedy vždy nutno považovat útvar bez právní subjektivity, vyjma případů, kdy společnost využívá v zahraničí dceřinou společnost, která má stejné vedení a stejný název. V takových případech je totiž významnější skutečnost, že zákazník je přesvědčen, že jedná s pobočkou a nikoliv se samostatnou nezávislou společností. Pobočka, zastoupení nebo jiná provozovna je tedy útvarem podřízeným kmenové společnosti, který musí mít trvalý charakter a musí být schopný vést jednání s třetími subjekty.¹¹⁹

Vymezení sporu vyplývajícího z provozování pobočky, zastoupení či jiné provozovny

Jak již bylo uvedeno, pro aplikaci článku 5 odst. 5 je nezbytné, aby se jednalo o spor vyplývající z provozování pobočky, zastoupení či jiné provozovny. K povaze činnosti těchto složek se ESD vyjádřil zejména v rozhodnutí *Somafer*. Za obchodní činnost takové složky označil jak jednání zakládající vznik práv a závazků vztahujících se na řádné vedení pobočky, zastoupení či jiné provozovny, včetně umístění budovy, kde má daná složka sídlo, a zaměstnání pracovníků, tak jednání vztahující se k podnikání, které je danou složkou prováděno jménem kmenové společnosti.

Jinými slovy musí se jednat o spory týkající se práv a povinností spjatých se správou dané složky a o spory z jednání složky jménem kmenové společnosti.¹²⁰

---

¹¹⁸ Rozhodnutí ESD č. 218/86 – SAR Schotte GmbH v. Parfums Rothschild SARL.

¹¹⁹ Valdhans, Říhová: Judikatura Evropského soudního dvora v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních, část V. Právní fórum č. 6, 2007, s. 200.

¹²⁰ Rozehnalová, Valdhans: Evropský justiční prostor ve věcech civilních, část III. Právní fórum č. 4, 2005, s. 126.

Není však rozhodné, zda-li složka vykonávala svou obchodní činnost na území členského státu svého sídla nebo na území jiného státu. Ustanovení článku 5 odst. 5 tak nepředpokládá, že činnost složky jménem kmenové společnosti, jejímž výsledkem je vznik sporu, se musí odehrávat v členském státě, kde byla daná složka založena.¹²¹

5.2.6. Příslušnost v trustových záležitostech a příslušnost ve sporech o zaplacení odměny za pomoc nebo záchranu nákladu nebo zboží

Na závěr této části o alternativní příslušnosti I pouze krátce zmíním pravidla příslušnosti v trustových záležitostech a ve sporech o zaplacení odměny za pomoc nebo záchranu nákladu nebo zboží. Tato dvě ustanovení článku 5 odst. 6 a odst. 7 blíže neanalyzuji, neboť se jedná o velmi specifická ustanovení, ke kterým neexistuje žádné rozhodnutí ESD a navíc jak uvádí *Valdhans s Říhovou*¹²² představují problematiku aktuální spíše pro státy anglosaské a přímořské.

Žaloby ve věcech trustů

Zakladatel, člen správní rady trustu nebo oprávněný z trustu, který byl zřízen zákonem nebo písemným nebo písemně potvrzeným ústním právním úkonem, může být v jiném členském státě než v členském státě svého bydliště žalován u soudů státu, na jehož území má trust sídlo.

Žaloby o zaplacení odměny za pomoc nebo záchranu nákladu nebo zboží

Jedná-li se o spor o zaplacení odměny za pomoc nebo záchranu nákladu nebo zboží, může být osoba, která má bydliště na území některého členského státu, žalována u soudu jiného členského státu, v jehož působnosti tento náklad nebo zboží byly zadrženy k zajištění této platby nebo v jehož působnosti mohly být zadrženy k tomuto účelu, avšak byla složena jistota nebo bylo poskytnuto jiné zajištění. Toto pravidlo se však použije pouze tehdy, pokud je tvrzeno, že žalovaný má práva k nákladu nebo zboží nebo tato práva měl v době poskytnutí pomoci nebo záchrany.

¹²¹ Rozhodnutí ESD č. C-439/91 – *Lloyd's Register of Shipping v. Société Campeon Bernard*.

¹²² *Valdhans, Říhová: Judikatura Evropského soudního dvora v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních, část V. Právní fórum č. 6, 2007, s. 193.*

5.3. Pravidla pro určení příslušnosti dle článků 6 a 7 Nařízení Brusel I – alternativní příslušnost II

Pravidla pro určení zvláštní příslušnosti dle článků 6 a 7 Nařízení Brusel I bývají označována jako alternativní pravidla o příslušnost II, neboť představují alternativu jak pro obecné pravidlo základní příslušnosti dle článku 2, podle něhož žalobce následuje žalovaného k soudům státu jeho bydliště, tak pro zvláštní pravidla pro určení příslušnosti dle článku 5. Hlavním účelem těchto ustanovení je soustředit více řízení, které spolu z nějakého důvodu úzce souvisí, k soudu jednoho členského státu a tím zabránit tomu, aby v těchto souvisejících věcech rozhodovaly soudy různých členských států a aby tedy nedošlo k vydání několika navzájem si odporujících rozhodnutí.¹²³ Dalším důvodem pro zakotvení této zvláštní příslušnosti je potřeba zachovat procesní ekonomii řízení, neboli hospodárnost řízení, která je důležitou otázkou nejen z čistě ekonomického hlediska, ale především z hlediska účinné ochrany subjektivních práv a oprávněných zájmů osob.¹²⁴

5.3.1. Příslušnost ve věcech, kdy je žalováno více osob společně

Ustanovení článku 6 odst. 1 umožňuje soudům jednoho členského státu rozhodnout o žalobách podaných na více osob s bydlištěm v různých členských státech, pokud spolu tyto žaloby úzce souvisí. Dle tohoto článku, je-li žalováno více osob společně, může být osoba, která má bydliště na území některého členského státu, žalována též u soudu místa, kde má bydliště některý z žalovaných, avšak pouze za předpokladu, že právní nároky vyplývající z žalob jsou spolu tak úzce spojeny, že je účelné vést o nich jedno společné řízení a rozhodnout o nich společně. Smyslem tohoto ustanovení je tedy zabránit tomu, aby soudy různých členských států vydaly vzájemně si odporující rozhodnutí v oddělených řízeních.

---

¹²³ Valdhans, Říhová: Judikatura Evropského soudního dvora v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních, část VI. Právní fórum č. 7, 2007, s. 233.

¹²⁴ Nový, Z.: Výklad čl. 6 odst. 1 Nařízení Brusel I a zneužití práva na žalobu ve světle judikatury Evropského soudního dvora. Sborník příspěvků mezinárodní konference Dny veřejného práva, Masarykova univerzita, Brno 2007, s. 1114.

Původní článek 6 odst. 1 Bruselské úmluvy neobsahoval požadavek úzkého vztahu souvislosti více žalob, ESD jej však vyslovil v rozhodnutí ve věci *Kalfelis*, kde uvedl, že v případě, kdy jeden žalobce podá rozdílné žaloby na více osob, musí mezi těmito žalobami existovat spojitost takového druhu, že je účelné rozhodnout tyto žaloby dohromady, aby se předešlo vzájemně si odporujícím rozhodnutím. Tato skutečnost byla později přímo vyjádřena v aktuálním znění článku 6 odst. 1 Nařízení Brusel I.

Řízení dle článku 6 odst. 1 však musí vést pouze soud členského státu EU, ve kterém má alespoň jeden ze žalovaných své bydliště. ESD totiž v rozhodnutí ve věci *Réunion européenne*¹²⁵ vyslovil názor, že za předpokladu, že je spor nedělitelný, nemůže být osoba, která má bydliště v jednom členském státě, žalována před soudem jiného členského státu, kde byla podána žaloba na jinou osobu, která nemá bydliště na území některého z členských států.

Důležitým předpokladem aplikace článku 6 odst. 1 je také skutečnost, že nároky vyplývající z žalob jsou spolu tak úzce spojeny, že je účelné vést o nich jedno společné řízení a rozhodnout o nich společně. Otázka této souvislosti mezi více žalobami byla předmětem rozhodování ESD např. ve věci *Roche*¹²⁶. ESD byla předložena žádost o interpretaci článku 6 odst. 1, konkrétně zda-li se použije v případě žalob o porušení evropského patentu obviňujících několik společností téže skupiny Roche se sídlem v různých členských státech ze skutků, kterých se dopustily na území jednoho nebo několika z těchto států, a to zejména v případě, že tyto společnosti jednaly podobným způsobem a v souladu se společnou politikou, která byla vypracována pouze jednou z nich. ESD však dospěl k závěru, že na tyto případy se článek 6 odst. 1 nevztahuje. Pokud tedy budou o těchto žalobách rozhodovat soudy různých členských států, jejich případná odchylná rozhodnutí nemohou být označena za odporující si.

Velmi významné je však nedávné rozhodnutí ve věci *Freeport*¹²⁷, neboť ESD tímto rozhodnutím opustil svou dřívější judikaturu. ESD zde judikoval, že skutečnost, že

---

¹²⁵ Rozhodnutí ESD č. C-51/97 – *Réunion européenne SA a další v. Spliethoff's Bevrachtingskantoor BV and the Master of the vessel Alblasgracht V002*.

¹²⁶ Rozhodnutí ESD č. C-539/03 – *Roche Nederland BV a další v. Frederick Primus, Milton Goldenberg*.

¹²⁷ Rozhodnutí ESD č. C-98/06 – *Freeport plc v. Olle Arnoldsson*.

žaloby podané proti více žalovaným mají různé právní základy, není překážkou pro aplikaci ustanovení článku 6 odst. 1. Oproti rozhodnutí ve věci *Réunion européenne* totiž připustil společné projednání žaloby, jejímž základem je smlouva, a žaloby, jejímž předmětem je delikt ní odpovědnost. Poukázal při tom na skutečnost, že dřívější rozhodnutí ve věci *Réunion européenne* se týkalo žaloby, která byla podána u soudu členského státu, kde ani jeden ze žalovaných neměl své bydliště. Dle ESD tedy pouhá existence rozdílu v řešení sporu nepostačuje k tomu, aby mohla být rozhodnutí považována za protichůdná. Navíc skutečnost, že žaloby podané proti více žalovaným jsou ve vztahu souvislosti je nutno posuzovat v době jejich podání, aniž by bylo nezbytné zjišťovat, zda žaloby nebyly podány s jediným cílem odejmout některého z žalovaných soudům členského státu, kde má bydliště.

Dle názoru *Nového*¹²⁸ byla tímto rozhodnutím v podstatě dána neomezená pravomoc národním soudům spojit téměř cokoli s čímkoli, protože odpadla podmínka stejného právního základu nároku a současně také není potřeba zjistit, zda má nárok nějaký vztah ke státu soudu, který má o spojení nároků rozhodovat.

5.3.2. Příslušnost u žalob o záruku nebo u intervenčních žalob

Dalším z pravidel alternativní příslušnosti II jsou zvláštní pravidla pro určení příslušnosti u žalob o záruku nebo u intervenčních žalob. Dle ustanovení článku 6 odst. 2 Nařízení Brusel I je tedy možné podat žalobu o záruku nebo intervenční žalobu proti osobě, která má bydliště na území některého členského státu, též u soudu, u něhož byla podána původní (hlavní) žaloba. To však neplatí za předpokladu, že tato žaloba byla podána pouze z toho důvodu, aby byla žalovaná osoba odňata soudu, který je pro ni příslušný.

Soud, který je příslušný k vedení řízení ve věci původní žaloby, je tedy rovněž příslušný k zahájení řízení ve věci žaloby o záruku či intervenční žaloby vznesené proti třetí osobě s bydlištěm v jiném členském státě, než státě soudu, který vede řízení.

---

¹²⁸ Nový, Z.: Výklad čl. 6 odst. 1 Nařízení Brusel I a zneužití práva na žalobu ve světle judikatury Evropského soudního dvora. Sborník příspěvků mezinárodní konference „Dny veřejného práva“, Masarykova univerzita, Brno 2007, s. 1131.

To platí i za předpokladu, že je osoba s bydlištěm na území jednoho členského státu žalována na základě článku 5 odst. 1 v jiném členském státě a tato osoba podá žalobu o záruku či intervenční žalobu proti třetí osobě s bydlištěm na území jiného členského státu. I v takovémto případě je soud rozhodující o hlavní žalobě příslušný pro rozhodnutí o žalobě o záruku či intervenční žalobě. Vždy však musí být splněna podmínka, že mezi hlavní žalobou a žalobou o záruku či intervenční žalobou existuje určitá souvislost, avšak bez ohledu na pravidlo, dle něhož je soud příslušný v hlavním sporu.¹²⁹

Ustanovení článku 6 odst. 2 určuje příslušnost soudu, neupravuje však podmínky přípustnosti podání žaloby. Při posuzování přípustnosti podané žaloby o záruku či intervenční žaloby se tedy soud může řídit svým národním právem, nesmí však omezit použití ustanovení obsažených v Nařízení Brusel I a nesmí snížit jeho účinnost. Podání žaloby o záruku či intervenční žaloby však není podmíněno souhlasem soudu, který rozhoduje v hlavním sporu.¹³⁰

5.3.3. Příslušnost u vzájemné žaloby

Příslušnost ve věcech vzájemných žalob upravuje článek 6 odst. 3 Nařízení Brusel. Dle tohoto ustanovení osoba, která má bydliště na území některého členského státu, může být též žalována, jedná-li se o vzájemnou žalobu, která se týká stejné smlouvy či stejné skutečnosti jako původní žaloba, u soudu, u něhož byla podána původní žaloba.

Důležitou podmínkou pro aplikaci tohoto ustanovení a založení zvláštní příslušnosti soudu je skutečnost, že se jedná o žalobu, kterou podala osoba dříve žalovaná proti původnímu žalobci a týká se stejné smlouvy či stejné skutečnosti jako původní žaloba.

ESD v této souvislosti ve věci *Danvaern*¹³¹ uvedl, že článek 6 odst. 3 se vztahuje pouze na situace, kdy původní žalovaný vznesl samostatnou žalobu s cílem získat samostatný rozsudek či usnesení (např. pokud žalovaný dlužník připustil existenci dlužné částky, avšak zároveň se domáhá vydání samostatného rozsudku, který by žalobci uložil uhradit

¹²⁹ Rozhodnutí ESD č. C-365/88 – Kongress Agentur Hagen GmbH v. Zeehaghe BV.

¹³⁰ Ibid.

¹³¹ Rozhodnutí ESD č. C-341/93 – Danvaern Production A/S v. Schuhfabriken Otterbeck GmbH & Co.

náhradu vzniklé škody). Dle ESD však toto ustanovení nepokrývá případy, kdy se žalovaný pouze v rámci obhajoby brání protižalobou proti žalobci a vznesl pouze nárok na svou pohledávku za žalobcem (tzn. nepožaduje vydání samostatného rozsudku, ale např. pouze kompenzaci vzájemných pohledávek). Tato situace se totiž řídí a je upravena národním právem.

5.3.4. Příslušnost ve sporech ze smluv spojených s nemovitostmi

Příslušnost ve sporech týkajících se věcných práv k nemovitostem je posledním z pravidel zvláštní příslušnosti dle článku 6 odstavec 4. Ve věcech týkajících se smlouvy nebo nároku ze smlouvy, kde žaloba může být spojena s žalobou týkající se věcných práv k nemovitostem proti témuž žalovanému, může být totiž osoba, která má bydliště na území některého členského státu, žalována též u soudu členského státu, na jehož území se nemovitost nachází.

Dle *Valdhans s Říhovou*¹³² lze jako příklad využití tohoto ustanovení uvést žalobu na zaplacení určité částky, kdy povinnost tuto částku zaplatit vyplývá ze smlouvy. Pokud by bylo zaplacení takové částky zajištěno zástavním právem k nemovitosti a tato částka by nebyla uhrazena, mohla by být žaloba proti dlužníkovi podána v členském státě, kde se zastavená nemovitost nachází. Toto ustanovení tedy úzce souvisí s pravidly výlučné příslušnosti dle článku 22 Nařízení Brusel I. Podle tohoto ustanovení by totiž soud, kde se nemovitost nachází, byl výlučně příslušný k projednání žaloby na uspokojení se ze zástavy. Pokud jde ale o související žalobu proti dlužníkovi na zaplacení určité částky, byl by soud členského státu, kde se nemovitost nachází, příslušný k projednání této věci právě na základě článku 6 odst. 4. Možnost kombinace těchto žalob však musí být obsažena v národním právu konkrétního členského státu a navíc je nutné, aby o toto spojení požádal stejný žalobce.

---

¹³² Valdhans, Říhová: Judikatura Evropského soudního dvora v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních, část VI. Právní fórum č. 7, 2007, s. 240.

5.3.5. Příslušnost ve věcech omezení odpovědnosti za používání či provoz lodi

Posledním pravidlem pro určení zvláštní příslušnosti soudů je speciální pravidlo obsažené v článku 7 Nařízení Brusel I, na základě kterého se určuje příslušnost soudu ve věcech žalob provozovatele lodi na omezení odpovědnosti.

Podle tohoto ustanovení, pokud je soud některého členského státu dle Nařízení Brusel I příslušný k rozhodování v řízení o odpovědnosti při používání či provozování lodi, rozhoduje tento nebo jiný soud, určený místo něj podle práva tohoto členského státu, také o žalobách na omezení této odpovědnosti.

6. PRAKTICKÝ PŘÍKLAD

V této závěrečné části diplomové práce se na jednoduchém praktickém příkladě pokusím nastínit systém pravidel pro určení příslušnosti soudů dle Nařízení Brusel I. Vzhledem k tomu, že případů, na které se toto nařízení vztahuje, je celá řada, rozhodla jsem se vybrat si dle mého názoru jeden z nejobvyklejších, a tím je mezinárodní obchod společností se sídlem v různých členských státech.

Faktický stav: obchodní společnost se sídlem ve Španělsku uzavřela dne 25.3.2009 se společností se sídlem v Německu kupní smlouvu, na základě které se španělská společnost zavázala dodat zboží do skladu německé společnosti umístěného v Praze do 3 měsíců od uzavření smlouvy, a německá společnost se zavázala zaplatit jí za to úplat. Španělská společnost však zboží ve smluveném termínu nedodala. Německá společnost se proto rozhodla zažalovat španělskou společnost za porušení smluvní povinnosti.

V následujícím textu se zaměřím na otázku, které soudy by mohly být příslušné pro rozhodnutí této věci.

Z uvedeného příkladu vyplývá, že určitý vztah k projednávané věci mají soudy tří členských států: Španělsko, kde má sídlo žalovaná společnost, Německo, kde má sídlo žalobce, a konečně Česká republika, která byla stranami smlouvy určena jako místo dodání zboží.

1. Německá společnost by měla pravděpodobně největší zájem soudit se u soudu v místě svého sídla. Pokud by tedy německá společnost zažalovala španělskou společnost v Německu, mohly by německé soudy v tomto případě založit svoji příslušnost?

Při řešení této otázky musí německý soud, u kterého byla žaloba podána, nejprve zjistit, podle jakého právního předpisu bude postupovat při stanovení své příslušnosti, zda-li podle vnitrostátních právních předpisů, mezinárodní smlouvy či dle pravidel Nařízení Brusel I. Nařízení Brusel I je však možné aplikovat pouze za předpokladu, že se jedná

o věc s mezinárodním prvkem a že je splněna podmínka jeho časové, místní, věcné a osobní působnosti.

V tomto řešeném případě je zřejmě přítomen mezinárodní prvek, neboť žalovaný má sídlo na území jiného členského státu než žalobce a místo plnění závazku bylo taktéž dohodnuto v jiném členském státě. Také podmínky působnosti Nařízení Brusel I jsou splněny, neboť v Německu je Nařízení Brusel I platné ode dne 1.3.2002, vztahuje se na celé území Německa, jedná se o obchodní věc a naopak nejde o věc, která je z dosahu působnosti Nařízení Brusel I vyňata, a konečně žalovaná společnost má sídlo (bydliště) na území některého z členských států EU. Všechny podmínky aplikace Nařízení Brusel I jsou splněny a německý soud tedy pro stanovení své příslušnosti bude povinně aplikovat Nařízení Brusel I.

Po podání žaloby musí německý soud nejprve zkoumat, zda-li se nejedná o věc, ve které je dána výlučná příslušnost soudu jiného členského státu dle článku 22, např. jsou-li předmětem řízení věcná práva k nemovitosti. Pokud by se jednalo o věc dle článku 22 a byla by dána příslušnost soudu jiného členského státu, německý soud by prohlásil, že není příslušný vést řízení. Pokud by byl německý soud výlučně příslušný, vedl by řízení on. V tomto případě se však o takovou věc nejedná a německý soud tedy dále pokračuje ve zjišťování své příslušnosti.

Německý soud tedy zajistí doručení žaloby žalované společnosti a umožní jí, aby se k žalobě vyjádřila. Poté vyčká, zda-li se žalovaná řízení zúčastní či nikoliv.¹³³ Jestliže se žalovaná španělská společnost řízení podřídí, založí tím příslušnost německého soudu. Pokud se však řízení nezúčastní nebo se jej zúčastní proto, aby namítala jeho nepřislušnost, článek 24 nelze aplikovat a soud pokračuje ve zkoumání své příslušnosti v souladu s ostatními ustanoveními Nařízení Brusel I.

Jelikož však strany této kupní smlouvy neuzavřely prorogační dohodu ve prospěch německých soudů, v Německu není ani místo dodání zboží dle článku 5 odst. 1 písm. b)

---

¹³³ Pokud by strany uzavřely prorogační dohodu ve prospěch německého soudu, byl by německý soud příslušný na základě této dohody. Pokud by strany uzavřely prorogační dohodu ve prospěch jiného než německého soudu, postupoval by německý soud stejně jako v případě níže popsáném.

a žalovaný nemá bydliště na území Německa, jediná možnost, jak založit příslušnost německého soudu je, že se žalovaná společnost řízení dobrovolně podřídí. Pokud se tak nestane, německý soud nemůže založit svoji příslušnost dle ostatních ustanovení Nařízení Brusel I a nezbývá mu, než se prohlásit nepřislusným pro vedení řízení.

Z výše uvedeného vyplývá, že v tomto konkrétním případě by mohly být německé soudy příslušné pro vedení řízení pouze za předpokladu, že by se žalovaná španělská společnost zahájenému řízení podřídila.¹³⁴

2. Druhou možností představuje pro německou společnost podání žaloby u soudu v České republice, resp. u soudu v Praze.

Pokud zažaluje německá společnost španělskou společnost u soudu v České republice, český soud bude při zjišťování své příslušnosti postupovat obdobně jako soud německý. Aplikuje tedy Nařízení Brusel I ze stejných důvodů jako německý soud, pouze s tím rozdílem, že Nařízení Brusel I je v České republice platné ode dne 1.5.2004. I český soud je poté povinen nejprve přezkoumat výlučnou příslušnost, poté vyčkat, zda-li se žalovaná řízení zúčastní, a za předpokladu, že se žalovaná řízení nepodřídí, bude pokračovat ve zkoumání své příslušnosti.

Český soud nemůže založit svoji příslušnost na základě obecného pravidla základní příslušnosti dle článku 2, neboť žalovaná společnost nemá sídlo (bydliště) na území České republiky, ani není soudem, který si strany pro vedení řízení dohodou zvolily. Český soud však v tomto konkrétním případě bude příslušným na základě článku 5 odst. 1 písm. b), neboť předmět sporu mezi stranami tvoří nároky ze smlouvy a k vedení řízení je tedy příslušný soud místa, kde měl být závazek splněn. Jelikož se jedná o kupní smlouvu, je tímto místem místo, kam zboží mělo být dodáno (za předpokladu, že si strany nedohodnou jinak, což se v tomto případě nestalo), tj. Česká republika.

---

¹³⁴ Obdobný postup by se uplatnil v případě, že by německá společnost žalovala španělskou společnost u jakéhokoliv soudu členského státu EU. I v tomto případě by se totiž tento soud stal příslušným za předpokladu, že by se španělská společnost řízení zúčastnila.

Pokud by tedy německá společnost podala žalobu na španělskou společnost u soudu České republiky, založil by český soud svoji příslušnost dle pravidla zvláštní příslušnosti uvedeného v článku 5 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel I, a to i přesto, že žalovaná společnost ani žalobce nemají v České republice sídlo (bydliště).

3. Třetí zemí, kde by mohla německá společnost španělskou společnost žalovat, je Španělsko.

Španělský soud by aplikoval Nařízení Brusel I ze stejných důvodů jako německý soud a jelikož žalovaná společnost má své sídlo ve Španělsku, bude španělský soud příslušný na základě obecného pravidla článku 2, tedy jako soud místa, kde má žalovaná bydliště (sídlo).

Jestliže se německá společnost rozhodne žalovat španělskou společnost ve Španělsku, budou španělské soudy v tomto konkrétním případě příslušné vždy, neboť strany neuzavřely prorogační dohodu, která by příslušnost španělských soudů vyloučila, a nejedná se ani o případ výlučné příslušnosti dle článku 22 Nařízení Brusel I.

Shrnutí: Německá společnost má v tomto řešeném příkladě několik možností, kde žalovat španělskou společnost pro nesplnění povinnosti z kupní smlouvy. Teoreticky, je dle Nařízení Brusel I možné žalovat tuto společnost u kteréhokoliv soudu členského státu, bude však záležet na žalované, zda-li se řízení zúčastní a dobrovolně se zahájenému řízení podrobí či nikoliv. Pokud by se německá společnost rozhodla žalovat španělskou společnost u soudu místa plnění smlouvy, tedy v České republice, či u soudu místa sídla společnosti, tedy Španělska, budou tyto soudy dle Nařízení Brusel I příslušné, i pokud by španělská společnost s jejich příslušností nesouhlasila.

7. ZÁVĚR

Mezinárodní příslušnost soudů je v dnešní sjednocené Evropě velmi významným institutem mezinárodního civilního procesního práva. S přistoupením velkého množství států do EU v posledních několika letech a s dalším jejím očekávaným rozšířením se tak postupně zvětšuje území, na kterém se Nařízení Brusel I uplatňuje. Pro soudy a subjekty členských států, které byly smluvními stranami Bruselské úmluvy, nejsou pravidla určování soudní příslušnosti dle Nařízení Brusel I žádnou novinkou, subjekty a soudy nových členských států se však musely a budou muset pro ně novému „Bruselskému modelu“ určování příslušnosti přizpůsobit.

Z výše uvedeného důvodu bylo jedním z cílů této práce vymezit jednotlivá pravidla soudní příslušnosti dle Nařízení Brusel I, jejich vzájemné vztahy a systém tak, aby bylo žalovanému i žalobci předem známé, který soud by mohl být příslušný projednávat jejich budoucí či již existující spor. Na základě rozboru jednotlivých pravidel jsem dospěla k následujícímu závěru. Základní pravidlo příslušnosti soudů dle bydliště žalovaného může žalobce uplatnit až na výjimky vždy, a to bez ohledu na předmět konkrétního sporu. Alternativní pravidla příslušnosti I a II, která umožňují žalobci žalovat žalovaného u soudu jiného státu než státu jeho bydliště, představují alternativu k základnímu pravidlu a žalobce má tedy na výběr, u kterého soudu žalobu podá. Pravidla příslušnosti ve speciálních oblastech pojištění, spotřebitelských smluv a individuálních pracovních smluv mají přednost před oběma výše uvedenými pravidly, neboť jejich účelem je ochrana slabší strany. Pravidla výlučné příslušnosti v taxativně uvedených případech se uplatní před všemi pravidly pro určení příslušnosti a příslušnost založená prorogační dohodou či účastí žalovaného na zahájeném řízení má přednost před všemi pravidly příslušnosti s výjimkou příslušnosti výlučné. Přestože Nařízení Brusel I v zájmu právní jistoty subjektů stanoví převážně konkrétní a přesná kritéria pro určení příslušnosti soudů, je stranám sporu také ve výrazné míře umožněno zvolit si soud členského státu, který jejich spor rozhodne, a to i v případě, že mezi tímto soudem a právním sporem neexistuje úzké spojení, které by příslušnost soudu jinak zakládalo.

Jelikož podstatnou část mé diplomové práce tvoří podrobný rozbor pravidel pro určení zvláštní příslušnosti soudů, v závěru krátce zmíním také poznatky, ke kterým jsem při této analýze dospěla. Přestože se totiž jednotlivá pravidla pro určení alternativní příslušnosti zdají být velmi konkrétní a jejich interpretace a aplikace by neměly působit větší problémy, z rozsáhlé judikatury ESD k některým pojmům vyplývá, že tomu tak často vzhledem k rozdílnosti jednotlivých právních řádů členských států není. Proto jsem se při rozboru jednotlivých ustanovení zaměřila zejména na tyto interpretační problémy a na jejich ne vždy zcela jednotný a předvídatelný výklad ESD. V době rozhodování, u kterého soudu dle Nařízení Brusel I podá žalobce žalobu, je proto třeba mít vždy na paměti, zda-li ESD vykládá pojmy jednotlivých pravidel zvláštní příslušnosti autonomně (např. „věci týkající se smlouvy“ či „pobočka“) či zda mají být vykládány v souladu s právním řádem jednotlivých členských států (např. „místo plnění závazku“), zda jsou vykládány restriktivně či extenzivně, jaké je kritérium pro určení příslušnosti soudů (např. místo dodání zboží, místo škodné události, místo bydliště jiného z žalovaných atd.), případně jaký je vztah mezi jednotlivými pravidly pro určení příslušnosti soudů.

Věřím, že se mi v této práci podařilo zachytit nejproblematictější otázky interpretace jednotlivých pravidel zvláštní příslušnosti a že jsem tak naplnila cíle této práce, které jsem si v jejím úvodu vytyčila.

S ohledem na nové poznatky v oblasti soudní spolupráce mezi členskými státy a na zhodnocení aplikace Nařízení Brusel I Zelenou knihou, byl zahájen legislativní proces týkající se jeho novelizace. V nejbližší době lze tedy očekávat novelizaci Nařízení Brusel I, zejména v oblasti jeho působnosti v souvislosti s přijetím Nařízení o výživném, a také v dalších oblastech, jejichž změnu Zelená kniha navrhovala. Zda-li bude novelizace Nařízení Brusel I úspěšná a povede ke zlepšení fungování vnitřního trhu a zajištění lepší soudní spolupráce členských států a právní jistoty subjektů, prověří teprve budoucnost.

8. SEZNAM LITERATURY

Monografie, časopisecké články a ostatní dokumenty:

- Kučera, Z.: Mezinárodní právo soukromé. 7. vydání, Doplněk, Brno- Plzeň 2009;
- Pauknerová, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé. C.H.BECK, Praha 2008;
- Rozehnalová, Týč, Novotná: Evropské mezinárodní právo soukromé. Masarykova Univerzita, Brno 1998;
- Rozehnalová, Týč: Evropský justiční prostor (v civilních otázkách). Masarykova univerzita, Brno 2005;
- Hélene v. Lith: International Jurisdiction and commercial litigation. T.M.C.Asser Press, The Hague 2009;
- Cheshire, North, Fawcett: Private international law, 14. edition. Oxford University press, Oxford 2008;
- Švestka, Dvořák a kol.: Občanské právo hmotné, 1. díl. 5. vydání, Wolters Kluwer, Praha 2009;
- Pokorný, M.: Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním – komentář. 2. vydání, C.H.BECK, Praha 2004;
- Tichý, Arnold, Svoboda, Zemánek, Král: Evropské právo. 3. vydání, C.H.BECK, Praha 2006;
- Fawcett: Declining jurisdiction in private international law. Claredon Press, Oxford 1994;

- Pauknerová M: Evropské mezinárodní civilní procesní právo (Brusel I, Brusel IIa). Právní fórum č. 4, 2006;
- Pauknerová, M.: Mezinárodní civilní procesní právo po vstupu České republiky do EU – vybrané otázky. Právní rozhledy č. 9, 2004;
- Rozehnalová, Gonsorčíkova: Vybrané problémy mezinárodního práva soukromého a procesního. Masarykova Univerzita, Brno 2004;
- Šišková, N.: K otázce pramenů evropského práva. Právní fórum č. 4, 2006;

- Simon, Šuk: Upravuje Nařízení Brusel I. soudní pravomoc nebo příslušnost? Právní fórum č. 2, 2008;
- Rozehnalová, N.: Evropský justiční prostor ve věcech civilních. Právní fórum č. 3, 2005;
- Rozehnalová, N.: Evropský justiční prostor ve věcech civilních. Právní fórum č. 4, 2005;
- Pauknerová, M.: Perspektivy mezinárodní práva soukromého a procesního v Evropské unii. Právník č. 12, 2005;
- Rozehnalová, N.: Evropský justiční prostor ve věcech civilních. Právní fórum č. 6, 2005;
- Rozehnalová, Knapová, Myšáková: Judikatura Evropského soudního dvora v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních, část I. Právní fórum č. 2, 2007;
- Rozehnalová, Myšáková, Kališ: Judikatura Evropského soudního dvora v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních, část II. Právní fórum č. 3, 2007;
- Rozehnalová, Hradilová, Knapová a další.: Evropský justiční prostor ve věcech civilních. Právní fórum č. 12, 2007;
- Rozehnalová, Knapová, Myšáková: Evropský justiční prostor ve věcech civilních. Právní fórum č. 11, 2007;
- Rozehnalová, Myšáková, Knapová: Judikatura Evropského soudního dvora v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních, část III. Právní fórum č. 4, 2007;
- Valdhans, Svobodová: Judikatura Evropského soudního dvora v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních, část IV. Právní fórum č. 5, 2007;
- Valdhans, Říhová: Judikatura Evropského soudního dvora v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních, část VI. Právní fórum č. 7, 2007;
- Valdhans, Říhová: Judikatura Evropského soudního dvora v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních, část V. Právní fórum č. 6, 2007;
- Rozehnalová, Valdhans: Evropský justiční prostor ve věcech civilních, část III. Právní fórum č. 4, 2005;
- Rozehnalová, Týč, Záleský: Vybrané problémy mezinárodního práva soukromého v justiční praxi. Masarykova Univerzita Brno, 2. vydání; rok

- Bělohávek, A.: Pravomoci soudů a výkon rozhodnutí v kontextu vývoje evropského civilního procesu. Právní rádce č. 12 , 2004;
- Nový, Z.: Výklad čl. 6 odst. 1 Nařízení Brusel I a zneužití práva na žalobu ve světle judikatury Evropského soudního dvora. Sborník příspěvků mezinárodní konference „Dny veřejného práva“, Masarykova univerzita, Brno 2007;
- Brodec, J.: Alternativní soudní příslušnost dle nařízení Brusel I. Jurisprudence č. 3, 2007;
- Čech, O.: Příslušnost soudů v občanských a obchodních věcech podle nařízení Rady (ES) č. 44/2001 - disertační práce. Právnická fakulta UK, Praha 2009;
- Zelená kniha o posouzení Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech;
- Jenard report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (Jenardova zpráva k Bruselské úmluvě).

Internetové zdroje:

- <http://eur-lex.europa.eu>
- www.euroskop.cz
- <http://register.consilium.europa.eu>
- <http://ec.europa.eu/civiljustice>
- <http://curia.europa.eu/>
- www.nsoud.cz

Judikatura:

- Rozhodnutí ESD č. C-281/02 – Andrew Owusu v. N. B. Jackson a spol.;
- Rozhodnutí ESD č. C- 412/98 – Group Josi Reinsurance Copany SA v. Universal General Insurance Company;
- Rozhodnutí ESD č. 29/76 – LTU Lufttransportunternehmen GmbH & Co. v. Organisation Européene pour la Sécurité de la Navigation Aérienne (Eurocontrol);
- Rozhodnutí ESD č. 814/79 – Netherlands State v. Reinhold Rüffer;

- Rozhodnutí ESD č. C-172/91 – Volker Sonntag v. Hans Waidmann, Elizabeth Waidmann a Stefan Waidmann;
- Rozhodnutí ESD č. 190/89 – Marc Rich & Co. AG v. Società Italiana Impianti PA;
- Rozhodnutí ESD č. 22/85 – Rudolf Anterist v. Crédit Lyonnais;
- Rozhodnutí ESD č. 150/80 – Elefanten Schuh GmbH v. Pierre Jacqmain;
- Rozhodnutí ESD č. 27/81 – Établissements Rohr société anonyme v. Dina Ossberger;
- Rozhodnutí ESD č. C-533/07 – Falco Privatstiftung a Thomas Rabitsch v. Gisela Weller Lindhorst;
- Rozhodnutí ESD č. C- 256/00 – Besix SA v. Wasserreinigungsbau Alfred Kretzschmar GmbH & Co. KG a další;
- Rozhodnutí ESD č. C-420/97 – Leathertex Divisione Sintetici SpA v. Bodetex BVBA;
- Rozhodnutí ESD č.34/82 – Martin Peters Bauunternehmung GmbH v. Zuid Nederlandse Aannemers Vereniging;
- Rozhodnutí ESD č. 9/87 – Arcado v. SA Haviland;
- Rozhodnutí ESD č. 14/76 – A. De Bloos SPRL v. Societé en commandite par actions Bouyer;
- Rozhodnutí ESD č. C-265/02 – Frahuil SA v. Assitalia SpA;
- Rozhodnutí ESD č. C-26/91 – Jakob Handte & Co. GmbH v. TMCS;
- Rozhodnutí ESD č. 12/76 – Industrie Tessili Italiana Como v. Dunlop AG;
- Rozhodnutí ESD č. C-440/97 – GIE Groupe Concorde a další v. kapitán plavidla „Suhadiwarno Panjan“ a další;
- Rozhodnutí ESD č. C-386/05 – Color Drack GmbH v. Lexx International Vertriebs GmbH;
- Rozhodnutí ESD č. C-204/08 – Peter Rehder v. Air Baltic Corporation;
- Rozhodnutí ESD č. 38/81 – Effer SpA v. Hans-Joachim Kantner;
- Rozhodnutí ESD č. C-433/01 – Freistaat Bayern v. Jan Blidjenstein;
- Rozhodnutí ESD č. 189/87 – Athanasios Kalfelis v. Bankhaus Schröder a další;
- Rozhodnutí ESD č. 21/76 – Handelswekerij G. J. Bier BV v. Mines de potasse d'Alsace SA;

- Rozhodnutí ESD č. C-68/93 – Fiona Shevill, Chequepoint SARL a další v. Presse Alliance SA;
- Rozhodnutí ESD č. C-220/88 – Dumez France SA a Tracoba SARL v. Hessische Landesbank a další;
- Rozhodnutí ESD č. C-334/00 – Fonderie Officine Meccaniche Tacconi Spa v. Heinrich Wagner Sinto Maschinenfabrik GmbH (HWS);
- Rozhodnutí ESD č. 33/78 – Somafer SA v. Saar – Ferngas AG;
- Rozhodnutí ESD č. 218/86 – SAR Schotte GmbH v. Parfums Rothschild SARL;
- Rozhodnutí ESD č. C-439/91 – Lloyd's Register of Shipping v. Société Campeon Bernard;
- Rozhodnutí ESD č. C-51/97 – Réunion européenne SA a další v. Spliethoff's Bevrachtungskantoor BV and the Master of the vessel Alblasgracht V002;
- Rozhodnutí ESD č. C-539/03 – Roche Nederland BV a další v. Frederick Primus, Milton Goldenberg;
- Rozhodnutí ESD č. C-98/06 – Freeport plc v. Olle Arnoldsson;
- Rozhodnutí ESD č. C-365/88 – Kongress Agentur Hagen GmbH v. Zeehaghe BV;
- Rozhodnutí ESD č. C-341/93 – Danvaern Production A/S v. Schuhfabriken Otterbeck GmbH & Co.;
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23.9.2008, sp. zn. Nd 336/2007;
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 27.1.2009, sp. zn. 5 Cmo 473/2008;
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.8.2006, sp.zn. 25 Nd 55/2006;
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15.2.2007, sp. zn. 33 Odo 1207/2005.

Použitou judikaturu ESD je možno nalézt ve Sbírce rozhodnutí Evropského soudního dvora, na internetové stránce <http://eur-lex.europa.eu/> a judikaturu ode dne 17.06.1997 na internetové adrese <http://curia.europa.eu/>. Vybraná rozhodnutí jsou také zpracována v sérii článků v časopise Právní fórum, č. 2 – č. 12 z roku 2007.

9. RESUMÉ (SUMMARY)

International civil procedural law in EU – selected issues focusing on jurisdiction according to the Council Regulation (EC) No 44/2001, Brussels I

This thesis deals with the jurisdiction according to the Council Regulation (EC) No 44/2001 of 22 December 2000 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters, so-called Brussels I Regulation. The reason why I have chosen this topic is that in my opinion the knowledge in this subject is at the present time very important for the practice of every lawyer in the European Union, because the rules of the Brussels I Regulation regulating which courts have jurisdiction in legal disputes of a civil or commercial nature between individuals resident in different member states of the European Union are valid and directly applicable in all Member States.

The main purpose of this thesis is to determine particular rules of jurisdiction and their interrelations and to describe in detail the rules of special jurisdiction according to articles 5,6 and 7 of the Brussels I Regulation, above all on the strength of the judicature of the European Court of Justice.

The introductory part of the thesis defines basic conceptions of International civil procedural law and its history in EU, sources of law in the Czech Republic and also deals with the Brussels and Lugano Convention. The most important part concentrates on the scope of the Brussels I Regulation and on particular rules of jurisdiction and its system and relations, but especially concentrates on the rules of special jurisdiction and in details the rules of jurisdiction in matters relating to a contract, matters relating to tort, delict or quasi-delict or in matters with more defendants. The final part of this thesis describes a practical case of application of the rules of jurisdiction.

After the analysis of the rules of jurisdiction of the Brussels I Regulations I have concluded that the general rule of jurisdiction is the rule based on the domicile of the defendant in Member State. The alternative of this jurisdiction are the rules of special

jurisdiction which enable the plaintiff to sue the defendant in the courts of another Member State than a Member State of his domicile. The rules of jurisdiction in matters relating to insurance, jurisdiction over consumer contracts and jurisdiction over individual contracts of employment is special to both of above-mentioned jurisdiction, because its purpose is the protection of the weaker part. The rules of exclusive jurisdiction must be applied prior to other rules of jurisdiction as well as the agreed jurisdiction which must be applied prior to other rules of jurisdiction aside from the rules of exclusive jurisdiction.

The constituent of my thesis is the analysis of the rules of special jurisdiction with the intention of determining the main concepts of these rules in accordance to the judicature of the European Court of Justice and the concrete terms when the rules are applied. In this part I have concluded that the interpretation of some concepts of the special jurisdiction is problematic because of its different meaning in particular Member States. Some of the concepts were often an object of the jurisdiction of the European Court of Justice. Therefore, when applying the Brussels I Regulation, it is very important to bear in mind that some concepts are defined autonomously and not according to the national legal order of Member State and that every rule of special jurisdiction has its own criteria to determine the jurisdiction.

Klíčová slova – Key words

Mezinárodní civilní procesní právo – International civil procedural law

Nářízení Brusel I – Brussels I Regulation

Příslušnost soudů – Jurisdiction